

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studijní program: Elektronická kultura a sémiotika

Příloha k diplomové práci

Přepisy rozhovorů

Bc. Dana Červenková

**Fenomén NFT v České republice: umělecké dílo ve spojení
s moderní technologií**

Vedoucí práce: Mgr. Irena Řehořová, Ph.D.

Praha 2023

Obsah

Přepis rozhovoru č. 1	3
Přepis rozhovoru č. 2	15
Přepis rozhovoru č. 3	21
Přepis rozhovoru č. 4	29
Přepis rozhovoru č. 5	36

Přepis rozhovoru č. 1

Tazatel: Bc. Dana Červenková (T)

Jméno respondenta: Milan Průcha, spoluzakladatel galerie SOPRG (R)

Rozhovor probíhal formou osobního setkání v kavárně, 17. 5. 2023.

T: Vy jste chtěl začít obecně o Vaší galerii...

R: Co se týče té galerie, ta idea vznikla jako myšlenka, jakým způsobem pracovat s odkazem mé babičky, která byla akademický malíř a zároveň byla velice pokrokový člověk, ve smyslu, že ji vždy zajímaly nové technologie a nové věci. No, a ta idea, ona (babička – pozn. autorky DP) byla kostýmní výtvarnice a ta idea byla, jakým způsobem vlastně to její portfolio třeba jen tak pro zvědavost ukázat světu. To byla úplně první myšlenka, která za tím byla a zároveň se mi líbila možnost udělat nějaký podnikatelský záměr s rodinou. Je to i takový mezigenerační propojení, máme heslo „Connecting Two Worlds“, což je prima v tom, že se propojují zdánlivě neslučitelné světy. V tomto případě svět umění, kde ti umělci jsou takoví jako abstraktní, mnohdy nejsou úplně políbeni technikou, to znamená, že neznají často nějaký metaversa a blockchain. A zároveň ten technokratický svět metaversa, který je vlastně více technokratický, a protože to není pro každého. A u nás doma je to spojení ve smyslu, že my s bratrem jsme jako zástupci mladší generace, tak prostě spolupracujeme s rodiči, kterým táhne na 70 let a přitom táta staví galerii ve virtuální realitě a společně děláme NFT.

T: A Vaše galerie funguje tedy pouze ve virtuálním prostoru, nebo máte i fyzickou galerii?

R: Ano, fungujeme pouze ve virtuálním prostoru, jakkoliv teď zrovna jednáme o spolupráci s jednou kamennou galerií, protože nám to dává třeba určitý smysl zase se nějakým způsobem doplňovat. Doteď v tuhle chvíli je to ta virtuální galerie a čistě ten virtuální svět. Byla jste se v naší galerii podívat?

T: *Ano, byla jsem se tam podívat na výstavě, která tam nyní probíhá – výstava pana Školníka...*¹

R: Tam je prostě hezký to, že se na to dá podívat odkudkoliv. Což je pro mne hezké v tom, že tam mohou přistupovat i laici a není na to potřeba extra výkonný počítač, není na to potřeba lepší grafická karta a ta plná verze virtuální reality. Jakkoliv v případě toho Somnium Space², to je metaverse, které je specifické v tom, že umožňuje, jak právě tu plnou počítačovou verzi stylu imerze (tzn. virtuální realita, brýle a věci okolo), tak ty webové stránky.

T: *Takže k návštěvě Vaší galerie Somnium Space není potřeba žádné speciální vybavení? Stačí pouze internetové připojení a počítač/telefonní mobil?*

R: Ano, přesně tak. Je to fajn a můj pohled na to je ten, že asi největší problém pro větší akceptaci metaversa jsou pouze vstupní bariéry na úrovni technologií, což znamená, že potřebujete – výkonný počítač, brýle, mít tendenci tyto věci zkoušet apod. A proto se mi líbí, že tato webová verze je jednodušší pro ty, koho tam můžu nalákat, jak ty umělce, tak i ty, kteří tím vůbec nejsou políbeni. A může si to přijít prohlédnout a rozhodnout se, jestli chce jít dál a investovat do této technologie a zkoušet výrazně větší a rozsáhlejší zážitky.

T: *Jak ve Vaší galerii vypadá výběr umění, které budete vystavovat? Vybíráte si jej sami nebo Vás oslovují sami umělci?*

R: Vybíráme sami. Snažíme se fungovat jako klasická galerie a přenést koncept klasické kamenné galerie do elektronické verze. To zaprvé znamená, že vystavujeme pouze umělce, kteří jsou většinou již zavedení, neoperujeme se začínajícími umělci. A za druhé, že veškeré aktivity, které máme, tak jsou zaslavněné, právně ošetřené, a to je asi největší rozdíl oproti většině galerií a obecně blockchainových kolekcích, kde doteď je to tak, že právo nikdo moc extra neřešil. My na to jdeme opačně, my máme vyřešenou většinu právních aspektů. Moje manželka je advokátka a pronikla i do tohoto tématu právně a díky tomu máme ošetřené smluvní vztahy s umělci. A tudíž ta NFT, která nabízíme, tak na rozdíl od jiných máme

¹ <https://www.somniumspace.com/parcel/3250>

² Somnium Space Gallery – virtuální galerie SOPRG

zaručeno, že ti umělci si nikdy nevytvoří ta NFT například znovu, s někým jiným, někde jinde a zároveň ti potenciální kupující mají jistotu, že se jedná, já tomu říkám takto – elektronický originál.

T: Co se týče té metaverse Somnium Space galerie, tak to je čistě Váš projekt a Váš výstavní prostor? Jak je spravován?

R: Ano, to je náš projekt. My v naší rodinné firmě máme rozdělené role, kdy já naši firmu v podstatě vedu a můj bratr je jako Art kurátor, tak má ale také na starosti kontakty a vztahy s umělci a zajišťuje nové výstavy. Naše maminka má na starosti projektový management – pořádání akcí a událostí, ale také estetickou/kurátorskou činnost ohledně rozmístění obrazů v galerijním prostoru a podobně. A tatínek funguje jako technologické srdce celého projektu, takže galerii ve virtuální realitě spravuje z pohledu správy NFT.

T: To znamená, že si prostor ve Vaší galerii také sami kurátorujete?

R: Ano, na základě domluvy s umělcem jsou díla vhodně rozmístěna po galerii. Každý umělec má nějakou svou představu o tom, jak by ty obrazy měly být a které jsou vhodné vůbec do té které galerie. Takže to umělecké portfolio je poté poměrně široké a vy potřebujete vybrat třeba pouze 20 obrazů, aby to dávalo smysl. Takže je potřeba to probrat s umělcem, jaké obrazy vybrat a vystavit. A aby to dávalo smysl pro zobrazení v té galerii, a aby to dávalo smysl na podívání se, ale také aby to dávalo smysl pro OpenSea jako NFT tržiště.

T: Ti umělci, které vystavujete, tak ti mají nějaké fyzické dílo a Vaše galerie jej převádí do digitální podoby, kterou potom s digitálním certifikátem NFT vystavujete? A po tomto převodu do digitální podoby s NFT jej také potom prodáváte nebo díla umělců pouze vystavujete?

R: Ano, my je převedeme do digitální podoby s certifikáty. Díla poté takto vystavujeme a pokoušíme se je prodávat.

T: *A případné prodeje děl umělců s certifikáty NFT, které vystavujete, prodáváte na OpenSea³, je to tak?*

R: Přesně tak.

T: *Obecně Vaše galerie je ale velmi zajímavý projekt a koncept.*

R: Tohle jsou asi dva nebo tři projekty v Česku, kteří se tím reálně zabývají. Já jenom to mám postavené tak, že vzhledem k tomu, že NFT se prodávají téměř výhradně na mezinárodním trhu, tak mi nedávalo smysl to nějak extra budovat v češtině. Takže paradoxně, když to zadáte v češtině, tak mě nenajdete, ale když to zadáte v angličtině, tak jsme na první stránce v Googlu. A takže jako ty projekty nějaké jsou, jakkoliv z mého pohledu se ty ostatní více zaměřují na to jakoby vysloveně současný umění, který jsou jako to počítačové umění a to není úplně náš šálek kávy a spíše se zaměřujeme na tu řekněme autorizovanou reprodukci NFT z fyzických děl.

T: *Mně Vaše galerie připomíná doby pandemie, kdy galerie byly zavřené, tak několik galerií po světě se přesunulo do virtuálního prostoru, kde byla vystavená umělecká díla a lidé si mohli „projít“ galerie aspoň takovým způsobem.*

R: Ano, tohle třeba máme, že vždycky když takhle jednou za čas tam máme umělce, tak tam je vždy vernisáž, takže to je prostě on-line akce, kde se sejde x desítek lidí v té galerii virtuálně a je to s tím umělcem. Jsou tam mikrofony a hovoří se tam o té výstavě, jak vznikala, je to úplná vernisážní klasika tak, jak to známe z kamenných výstav. Ale je to úplně pěst na oko, je to úplně jiný než to, co je v tom virtuálním prostoru a to je právě ta snaha se odlišit od virtuálního prostoru, aby to fungovalo jinak a paradoxně klasicky s tím kamenným prostorem.

³ <https://opensea.io/collection/soprg-jiri-skolnik-selection-1>

T: *A tyto vernisáže také fungují přes webové stránky Somnium Space?*

R: Ano, přes ty webové stránky. My je vůbec neděláme v té virtuální realitě, v té plné verzi, protože tím vyloučíme 95 % publika. Je potřeba počítač, mikrofon, kamera a to je celé.

T: *A jak dlouho trvají výstavy ve Vašem virtuálním prostoru?*

R: Ta galerie běží na roky a možná i dále, a ty výstavy jsme měli každé dva měsíce nový umělec. Ale občas se nám stane, že nám umělec vypadne. Za tím je poměrně hodně práce dát dohromady ta jednotlivá díla, protože tam je obrovský rozdíl při vystavování fyzických děl a těch elektronických. Protože vlastně to elektronický dílo musíte vystavit jako v e-shopu. Je to jako v e-shopu, prodáváte vlastně zboží v e-shopu. Takže u každého toho obrazu musí být napsáno, že to představuje abstraktní kresbu ženy sedící u okna a že to umělce napadlo, když v pátek odpoledne přišlo, a tohle je strašně těžké z těch umělců lámat. Takže většinou ta příprava té výstavy zabere několik měsíců, než vůbec se dostaneme k tomu, že ta NFT můžeme připravit z pohledu té techniky, což je většinou záležitost, řekněme, jednoho dne práce. Ale předchází tomu široká spolupráce s tím umělcem, dostat ty relevantní podklady k tomu, aby se to dalo popsat.

T: *A to fyzické umění má u sebe umělec a vy z něj uděláte NFT?*

R: Fyzické umění má u sebe nebo případně ho stahuje od svých klientů pro ten sken. Tak to je jedna možnost a pak to probíhá tak, že máme k dispozici na zapůjčení z různých galerií speciální artový skener, který umožňuje skenovat 3D vrstvy včetně. Takže ve svém důsledku vidíte vrstvy oleje, jak to jde do 3D prostoru. A zároveň ten laser je šetrný k té malbě jako takové. Takže z toho vznikne sken a ten my pak zpracováváme.

T: *A v jakém formátu je takto zpracovaný sken?*

R: Vznikne z toho většinou nějaký RAW nebo JPEG, který my máme uložený u sebe na disku, a který samozřejmě nesmí ven, protože je v plné kvalitě a tam je strašně důležité, že ta plná kvalita musí být schovaná, aby se nikam nedostala.

T: Ráda bych se určitě zeptala na bližší informace k prvnímu NFT Národního divadla, na kterém jste spolupracovali. Jak to celé probíhalo? Národní divadlo oslovilo Vás nebo vy je?

R: Je to tak, že já jsem zároveň mecenášem Národního divadla a tím pádem mám přístup do mecenášského klubu, což je skupina lidí se zájmem o kulturu a o běh Národního divadla. A Národní divadlo má paní manažerku Karolínu Matoušovou Peštovou, která se o celou skupinu a všechny mecenáše stará a o všechny aktivity klubu. S paní se vídám a povídáme si, co bychom mohli pro Národní divadlo udělat, čím by se dal rozvinout mecenášský klub například ve smyslu, co by mohly nové technologie Národnímu divadlu přinést apod. Jsou to obecné, řekl bych filosofické debaty, protože to je velká organizace s velkým renomé a nejde jen tak přijít s hurá nápadem a během jednoho týdne něco zrealizovat, aniž by to prošlo schválením managementu a posouzením, zda to odpovídá kulturnímu renomé a výši té instituce. Není to tak jednoduché, aby se to schválilo a aby to všichni schválili. Takže naopak, projekt prvního NFT vznikl 6-7 měsíců. Jakkoliv se může zdát, že to je jedno NFT, tak s tím byla spojená on-line a off-line akce a byla s tím spousta práce, jak z této strany, tak i na té tvorbě NFT. Protože ve chvíli, kdy pracujete s NFT, tak já doufám, že NFT je něco, co zde bude stovky let klidně. Tak v případě prvního NFT musíme vytvořit jako jakousi „oponu“, protože to první NFT zde může být velmi dlouho. Může i nemusí, ale pak v tuto danou chvíli to znamená, že je velmi důležité se zamyslet, co se tam napíše, co to bude v tomto případě za fotografii, proč to bude tato konkrétní fotografie, co tím celým chceme jako instituce říci. Já samozřejmě nemůžu mluvit za Národní divadlo, ale ta idea byla ukázat, že Národní divadlo vůbec není zdánlivě zkosnatělá instituce. Tou Národní divadlo vůbec není, je tam spousta inscenací, které jsou postavené vysloveně moderně, které jsou provokativní a to, že Národní divadlo se snaží plnit svou funkci i v té úrovni, že ukazuje směr, kterým by se mohlo umění vyvíjet. A to NFT do toho krásně zapadá, protože pro někoho to může být kontroverzní téma, například pro ortodoxní umělce nebo pro starší generaci, ale zároveň nikdo v tuto chvíli neví, zda to není téma, které bude velmi zásadní pro nadcházející generaci.

T: Při spolupráci na NFT pro Národní divadlo, tak autorem fotografie je Pavel Hejný a na fotografii je vyobrazena Nikola Márová během představení Labutí jezero, vy jste vymysleli kompozici, autora fotografie a podobně?

R: Ne, to si vybíralo Národní divadlo. Během celé tvorby NFT těch 6–7 měsíců probíhalo celé množství setkání a workshopů, kde jsme společně vymýšleli, co tam bude. Což dávalo smysl, že v tu danou chvíli probíhaly aktivity související s derniérou paní Nikoly Márové, první sólistkou baletu Národního divadla, a v tu dobu to bylo živé téma. Dále fotografie byla vybírána s cílem opět propojit dva světy a propojovat publikum, které v případě těch NFT je spíše technokratické, nejsou to umělci, jsou to spíše IT a nadšenci a pro ně musíte vybrat vhodný umělecký předmět. Jinými slovy se dostáváme k tomu, že pro laické publikum je zajímavá bílá labuť a Labutí jezero. Což je takový začátečnický balet, který můžete ukázat komukoliv a spousta lidí, pokud má nějaké kulturní zázemí, tak jej bude znát. Ale nedává smysl tam dávat Oněgina, takže ta volba byla související s těmi okolnostmi Nikoly Márové a volba zároveň souvisela s tím, jakým způsobem se postavit ke komunikaci s těmi lidmi, kteří by se potenciálně o to NFT mohli zajímat a kteří nejsou vyloženě z kulturního prostředí, proto volba Labutího jezera. Ale jak říkám, vznikalo to sérií workshopů v průběhu 6–7 měsíců, kdy nejdříve jsme se bavili o vlastním NFT jako takovém, to znamená – fotografie, jaká fotografie, kdo na ní bude a kdo ji bude fotografovat. Pak se přešlo na texty, co je tam napsané a proč. Protože ve svém důsledku by to mělo být tak, že to NFT je neměnné, takže by to mělo být první NFT Národního divadla, a to reprezentuje určitou vážnost a určitou hodnotu pro kupujícího. Smyslem celé akce bylo navázat na mecenášský klub a snažit se vydražit NFT, aby z toho vznikl filantropický příspěvek pro stavbu rehabilitačního centra.

T: A tedy poté, co jste měli vyfocenou fotografii pro NFT Národního divadla, tak Vaše galerie k ní přidala NFT certifikát?

R: Ano.

T: Na webových stránkách Národního divadla k aukci tohoto NFT je možné se dočíst, že: „Dražit mohl každý, kdo se pohybuje ve světě metaverza a vlastní některou z digitálních měn“ (Národní divadlo, 2022). Co to znamenalo pro kupujícího?

R: Aukce byla postavena na OpenSea, to znamená, že v daný okamžik, abyste mohla přihodit v té aukci, tak již musíte mít krypto peněženku a musíte mít kryptoměnu. Co zde může být zajímavé, je to, že Národní divadlo jako státní instituce, tak oni jediná si ze zákona mohou otevřít účet a mají účet v České národní bance, ale oni nemohou mít ani žádnou krypto peněženku ani kryptoměnu. Takže celé to probíhalo na můj účet, protože potřebovali komplexní zastoupení. Takže v důsledku se dražilo NFT, které bylo umístěné v mé peněžence a ve chvíli, kdy se vydražilo, tak já jsem převedl kryptoměny do korun a Národnímu divadlu poslal dar s tímto dodatkem, že to je z dražby NFT.

T: *Během prodeje NFT certifikátu Národního divadla jste zmiňoval dvě současně probíhající akce – on-line a off-line.*

R: Ta akce byla ve skutečnosti off-line a přenášena do on-line. My se potkali v budově baletu Národního divadla, probíhalo to v tělocvičně baletek. A tam právě bylo to, že řekněme pro VIP hosty byl sedánek, ve kterém se ukazovala virtuální realita, ve které se ukazovala svět Somnium Space a NFT. A vlastně Nikola Márová nám tam ve virtuální realitě a fyzicky předvedla baletní vystoupení, které se přenášelo do virtuální reality formou tělesných snímačů. Takže ona měla na sobě zařízení, které umožňovalo přenášet pohyby těla, takže jak na místě, tak ve virtuální realitě nám zatančila.

T: *K následné aukci NFT mě ještě napadá, probíhala již od nějaké základní ceny nebo tzv. „od nuly“?*

R: Aukce myslím probíhala s nějakou základní minimální cenou, ale to se omlouvám, to si přesně nepamatuji, ale třeba od 1000 korun. Vydraženo bylo nakonec asi za 26 tisíc.

T: *Jak se ve světě NFT dá odlišit umělecký a investiční/sběratelské kousky?*

R: Na jedné straně, kdo jsem já, abych říkal, co je a co není umění, ale na druhou stranu si myslím, že nikdo moc nebude moc spekulovat nad tím, zda krypto *opice* jsou umění, nebo je to nástroj spekulativního kapitálu. Můj pohled na to je, že to je nástroj spekulativního kapitálu a s uměním to nemá moc co do činění. Ale to je můj osobní náhled. Proto ten důvod, proč galerii budujeme tak, jak ji budujeme, je ten, že se zaměřujeme na klasická umělecká díla byť současných autorů. A samozřejmě se to setkává s tím, jak to funguje na internetu ve

smyslu v tom, že je objektivně spíše větší zájem o počítačovou grafiku a animaci než o ty, řekněme, klasická díla. Z mého pohledu je to dáno zákaznickou skupinou, marketingem. NFT kupují geekové, nadšenci, spekulanti, ale moc to neproniklo do klasických uměleckých kruhů, mezi sběratele umění. Nikoho se ještě pořádně nepodařilo řádně přesvědčit o tom, že NFT může být druh umění jako takový a že může reprezentovat nejen tu spekulativní, ale i tu uměleckou hodnotu. Můžeme vidět různé aukce Sotheby's a podobně, kde jsou různé dražby, ale to už se blíží tomu velkému umění, ale pořád bych řekl, že to jsou jednotky aukcí a dost často jsou spojené se spekulací. Takže tímto pádem to vytváří větší poptávku po projektech dělaných počítačovou grafikou, které jsou postavené na určité spekulaci, vzácnosti kolekce, než na tom umění jako takovém. Tomu odpovídá to, že ta naše galerie je taková příčka, ne regulérní byznys. Ta poptávka tam zatím moc není.

T: Na to jsem chtěla navázat další otázkou. Co si myslíte o tom, že české galerie a české instituce se k této nové technologii zatím moc nepřiklání? Co by se muselo změnit?

R: Tam je problém i v tom, že ta technologie jako taková se strašně hýbe dopředu. A nevím, jestli jste zaregistrovala, že podobnou akci udělal také Pražský magistrát nebo pod pravomocí Pražského magistrátu a vznikla kolem toho strašná nenávist, že to bylo nepovedené a podobně. Já jsem se snažil v tom najít nějaké vlastní ponaučení, abych se poučil, jak to třeba my máme dělat lépe. Protože pro mě tím obrovským zdviženým prstem na tom bylo to, že oni to technologicky udělali úplně stejně jako my pro to Národní divadlo. To znamená – sbírka umístěná na Opensea, kde původní blokátor je to, že musíte mít kryptoměnu a nemůžete mít jenom platební kartu a tak dále. Tak pro mě to byl takový zdvižený prst, že se něco děje a je vidět, že zase po roce se to celé technologicky pohnulo dopředu a ta komunita těch nadšenců a těch IT má tu horší vlastnost, že strašně rychle adaptuje ty nejnovější trendy, nejnovější technologie a zároveň je strašně nenávistná k čemukoliv, co považuje za zastaralé, nebo za tzv. začátečnické. Takže ta komunita je specifická v tom, že když tam přijdete jako začátečník, tak místo abyste dostala nějaký uvítání, tak dostanete, s prominutím, facku. Takže ta komunita je taková hodně specifická a svým způsobem není úplně kompatibilní s tím světem umění a to, čeho se já snažím dosáhnout, je to, že ten svět přeci jen nakonec propojit a najít ty spojovací body pro jak ty lidi z toho, tak i z druhého světa. To je jedna věc a druhá, která to může zásadně změnit, je opět technologie. Protože pro ta NFT jsou extrémně klíčová něco, co obohacuje realitu, to znamená, že se dostáváme do schématu rozšířené, ne virtuální reality. A to je taková trošku

hudba budoucnosti, protože ten klíčový moment pro to jsou brýle s rozšířenou realitou, které umožňují, aby byly nositelné všude, tak jako byly Google Glass a byly obecně adaptovány třeba mladou generací. Takže teď se čeká, co bude s Apple⁴, protože Apple má teď uvést brýle na rozšířenou realitu a pokud se jim to podaří, tak tohle je přesně ten moment, který pak pro ty galerie může znamenat určitou změnu. Kdyby nastalo to, že by lidé začali nosit takové brýle a začali používat víc brýle než tuto technologii, tak to pak dává pro galerie smysl.

T: Já jsem takto viděla vystavený obraz v galerii Kunsthalle umělce Filipa Hodase – jeho obraz byl v pohybu a byl vystaven díky promítání v televizní obrazovce. Takže tímto způsobem by bylo možné vystavovat toto digitální umění v galeriích, kdyby nebyla rozšířená realita a podobně?

R: To je přesně ono. Přes televizní obrazovky by to šlo vystavovat, akorát ta adopce toho je pořád malá.

T: Kdybych si u Vás v galerii chtěla zakoupit nějaké dílo s NFT, tak jej prodáváte, přes jakou kryptoměnu a na jakém blockchainu fungujete?

R: Na Ethereum. Prodáváme většinou WETH, což je forma Etherea pro OpenSea, ale jako postavený to je na Ethereu. Ono ani tak nejde o tu měnu jako takovou, ale o ten protokol. A tím se dostáváme k té úvaze, že to NFT, já se na něj koukám, že by měla být dlouhodobá v ideálním případě, protože se snažím prodávat ne NFT, ale umění – elektronický originál. No, a v tu chvíli nastává zajímavá věc, když se podíváte na Top 10 krypto protokolů nebo kryptoměn, které můžete vidět v posledních 6–7 letech. Před 7 lety, tak ta první desítka je úplně jiná, než je dneska. A Bitcoin doteď neumožňoval jakýmkoliv způsobem provozovat ten protokol na úrovni toho, aby na něm šlo něco programovat. To jediné, kdo toto umožňovalo, bylo Ethereum. No, a pak mi dává smysl, jakkoliv ve svém důsledku ještě před zásadním vylepšením blockchainu Ethereum, kdy byly velmi drahé Gas Fees (poplatky za spotřebované palivo – pozn. autorky DP), tak mi dávalo smysl používat Ethereum z toho důvodu té dlouhodobosti. Tady je určitý vymodlený předpoklad, že to Ethereum na rozdíl od

⁴ 5. 6. 2023 Apple uvedl brýle pro rozšířenou realitu, viz: <https://www.theverge.com/2023/6/5/23738968/apple-vision-pro-ar-headset-features-specs-price-release-date-wwdc-2023>

ostatních kryptoměn přežije dlouhodobě. Což je zajímavý aspekt pro pohled na to umění, že to není jenom ten technologický pohled na čem to postavit, ale i jako se koukat, zda to Ethereum tady bude za deset let – asi ano. Je prostě potřeba nad tím uvažovat jako nad uměním a zcela jinak, není to prostě jenom technologie.

T: Dostávám se k jedné z posledních otázek. Během psaní diplomové práce často přemýšlím nad tím, že celý koncept NFT, blockchainu a podobně, je postavený na myšlence Webu 3.0 – tedy, aby do toho nezasahovaly instituce, třetí strana, decentralizace a tak dále. Ale pak zde máme kurátorované části na on-line platformách jako Nifty Gateway nebo i snahu galerií to nějakým způsobem kurátorovat. Nepřijde Vám, že se tím celá původní myšlenka pomalu ztrácí?

R: Ano, on existuje takový cyklus. Ve svém důsledku je to tak, že když jste mladý umělec, tak musíte vystavovat, musíte získat nějakého patrona, musíte se dostat do aukcí, musí vás zastupovat nějaká galerie, pak máte nějakého agenta, ten vás zastupuje ve více galeriích, má za úkol vás dostat do mezinárodního povědomí a pak jste mezinárodní slavný umělec. A to je takové veliké složité kolečko, které ale vlastně představuje přesně ty blokace, které tady naznačujete. Že ve smyslu v tom, že pro toho začínajícího umělce je strašně těžké najít patrona, najít někoho, kdo ho bude zastupovat, proč a jak a je to síto za sítem. V tom smyslu, že někdo s privilegiem rozhoduje o tom, zda je vaše umění ho hodné nebo ne. A těch sít je tam strašně moc. A ta idea, přesně jak tady říkáte, toho Webu 3, je tohle odbourat a těch sít tam mít mnohem méně. Takže odpadají agenti, galerie a tak dále. Nicméně i ta jednotlivá tržiště ve svém důsledku jsou galerie, takže svým způsobem to reprezentuje to první síto, které tam jako je, ale výhodou je, že přeci jenom těch sít tam je méně na to, abyste mohla své umění ukázat celému světu. Takže prostě nemusíte projít kolečko 1–3 ale rovnou skáчете na 4. Takže ten přínos tam je, ale bez těch sít se úplně podle mne neobejdeme. Protože ve svém důsledku je to práce, abych tak řekl, s marketingem. Abych to vysvětlil – vy máte paradoxně nejlepší šanci prodat své NFT, když už jste známý umělec. Je tu velmi silný influencerský marketing a obecně u těch NFT kolekcí je silný ten marketing. Takže tu hodnotu značky neurčuje pouze to, jestli si ji vybere Nifty Gateway pro nějaký jiný, to je jeden z mnoha aspektů, toho, co určuje hodnotu toho NFT. Ale je to ten například influencerský marketing, ta vlastní práce s tou kolekcí toho umělce, kolik mám sledujících na Twitteru, to je typická sociální síť pro NFT. A je to celý komplex, který vlastně staví na hlavu ten koncept práce s hodnotou umění jako klasického, když jste malíř a stydíte se projít

tím kolečkem, které jsem říkal na začátku. Tak když jste tvůrce NFT, tak je to vlastně strašně závislé na tom, jak umíte pracovat se sociálními sítěmi, s komunitou a jakým způsobem a kam jste schopni to NFT dostat. A to, že si Vás vyberou kurátoři Nifty Gateway je třešnička na dortu.

T: Takže zatím si myslíte, že je celý ten trh velmi závislý na tom být vidět, umět používat sociální sítě a podobně?

R: Ano, jednoznačně. A na tom stojí a padá úspěch projektů typu Bored Apes.

T: Moc Vám děkuji za možnost setkání a za rozhovor!

Přepis rozhovoru č. 2

Tazatel: Bc. Dana Červenková (T)

Jméno respondenta: Jan Kaláb (R)

Rozhovor probíhal formou on-line setkání přes platformu Zoom, 18. 5. 2023.

T: Já bych tedy začala obecně o Vaší tvorbě NFT. Pokud jsem tuto informaci našla správně, tak vy jste své první NFT s názvem Lost Ultramarine Shell vytvořil v květnu roku 2021, je to tak? Jak to celé probíhalo?

R: Ano, vlastně v té době byl boom NFT a já jsem přemýšlel, že ta digitální verze, kdyby se můj obraz rozhybal, tak by to bylo to ono. A je to i něco, na co jsem předtím myslel, protože jsem si vždy představoval své obrazy hýbající se. Ale tohle byl vlastně takový impuls, jak to zrealizovat, mít ten důvod to udělat. Do té doby jsem nad tím pouze přemýšlel a teď najednou byla nějaká platforma, kam se to hrozně hodilo. Tak jsem se spojil s animátorem a spolu s ním jsme vytvořili rozhybanou verzi mého obrazu a potom díky jedné londýnské galerii se mi podařilo to vytěžit, už nevím, na které platformě. Tehdy to bylo tak, že každý chtěl dělat NFT a ty platformy nestíhaly, takže byl vůbec problém to vytvořit, teď je to opačně – nikdo to dělat nechce a nikdo to nekupuje a ty platformy chtějí umělce, aby něco dělali.

T: Kolik NFT jste od té doby ještě vytvořil?

R: Mám pocit, že tři nebo čtyři.

T: V jakém formátu má vlastník Váš rozhybaný obraz?

R: Já mám pocit, že to je MPEG.

T: Vy jste říkal, že jste se spojil s galerií, to byla HOFA galerie v Londýně?

R: Ano, protože ti měli přístup k tomu a měli znalost postupu, a to já jsem neměl. A nejsem původně žádný počítačový odborník a potřeboval jsem někoho, kdo mi s tím pomůže a hlavně oni se dokázali spojit s těmi platformami, aby to šlo vůbec vytěžit. A teď dokonce mají svou vlastní platformu, kde jde udělat i NFT a vytěžit jej.

T: A HOFA galerie oslovila Vás nebo vy je ohledně spolupráce?

R: Oslovili oni mě, já s nimi už spolupracoval. Protože oni prodávají moje obrazy, takže to byl takový další bonus.

T: V souvislosti s tím jsem na stránkách HOFA galerie četla, že k Vašemu NFT prodáváte i fyzické umění?

R: Ne u všech, mám dojem, že jedno dvě jsme takto prodávali. Takže to NFT je takový certifikát a součástí toho je ten fyzický obraz.

T: Jaké kroky z Vašeho pohledu, jako tvůrce, musí proběhnout, když chcete NFT vytvořit a prodat?

R: Tak nejtěžší na tom je to prodat. Protože teď už je jednoduché udělat NFT, ale nejtěžší je ho prodat. Když má stát tak, aby to dávalo smysl v souvislosti s tou další tvorbou. Takže proto jich ani nechci dělat víc, protože necítím, že by tam momentálně byla nějaká kupní síla a to je klíčové, a proto jsem to raději dělal i s tou galerií. Protože ta aspoň má nějaké páky a nějaké sběratele, kteří jsou na ni navázaní. Zatímco, když to člověk vykopne do světa, ve kterém není chovaný, ona to vlastně taky je nějaká komunita těchto digitálních tvůrců, kteří byli první a kolem kterých se začala dělat ta NFT. Ale já do tohoto nepatřím, já to bral jen jako další techniku. A myslím si, že ti lidé, kteří sbírají ta NFT, tak jsou to trochu jiní sběratelé než ti, co sbírají normální obrazy, a já na ně nejsem navázaný. Takže důležitý je mít někoho, kdo to koupí. Když člověk ta NFT vytěží, tak je dobrý, aby se prodalo, než aby bylo na síti.

T: To mě přivádí k další z mých otázek ohledně rozlišení děl na tomto trhu na sběratelské a umělecké kousky, takže říkáte, že NFT je trochu jiná komunita, než se kterou se jako umělec běžně setkáváte.

R: No já si myslím, že to má souvislost a význam pro ně (komunitu kolem NFT – pozn. autorky DP), nějakou historickou, protože třeba CryptoPunks nebo ty další. Pro ně to má nějakou právě větší hodnotu než zase pro jiné sběratele, kteří se v tom neorientují. A vlastně já, když to bylo na tom vrcholu, jsem si říkal, co se stane, až zase klesnou ty kryptoměny. A to se stalo teď a čas od času mi přijde na Instagram zpráva, že mám hezké obrazy a že to někdo chce koupit jako NFT. A já mu řeknu, že mám NFT v HOFA galerii, že si to může koupit tam, ale oni většinou píšou, že ne, že to chtějí třeba z OpenSea. Ale já jim říkám, že nic na OpenSea těžit nebudu. Takže čas od času se objeví nějakí sběratelé NFT, ale vlastně nevím, jestli to je vůbec reálný. Jestli to není pouze člověk, který nahání, aby se vytěžilo více NFT. Protože nejsem jediný, takhle píšou spoustě umělců. Vlastně to nedokážu moc rozklíčovat, co se děje v tomto oboru a ani vlastně nevím, zda se to zase nastartuje. Ale teoreticky by asi mělo, protože si myslím, že ta idea originality na síti je skvělá. Ale je škoda, že to je navázané na kryptoměny a že to tak dost ovlivňuje ta kolísavá cena.

T: Pokud by se trh s NFT přesunul do klasických aukčních síní, bylo by to pro Vás pak lákavé?

R: Pokud to dokážou prodat, tak je to skvělé. Já si myslím, že mít neprodaný obraz u sebe ve skladu nebo v galerii je lepší, než neprodaný NFT, které tam je stále svázané s nějakou cenou. To mi na tom není sympatické. Proto jsem se snažil ta NFT dělat a potom je hned prodat.

T: A při prodeji Vašich NFT byla předem stanovená nějaká základní cena nebo byla na nule?

R: To už si nepamatuji. Rozhodně jsme si řekli, za kolik bychom to chtěli prodat, já o tom přemýšlel a došel jsem k tomu, že by to mělo stát stejně jako obraz. Protože to je digitálně, ale vlastně té práce na tom bylo stejně jako u obrazu, možná i víc.

T: A výsledek byl prodáván za kryptoměnu nebo za koruny?

R: Myslím, že za Ethera. Za kryptoměnu, že jsem si nechal Ethera. A teď to, co mají na HOFA galerii, tak oni si udělali vlastní minci ARTEM a to když se prodal jeden obraz loni v létě, tak se to prodalo za hodně peněz, ale tahle jejich mince spadla a nyní to nemá hodnotu žádnou. Takže to je vlastně směšné.

T: A koupil jste si někdy NFT od někoho?

R: Koupil jsem si od Damiena Hirsta, jak dělal. Ale to jsem si potom samozřejmě přeměnil na ten papírový originál. Takže jsem si spíše koupil papírového originál Hirsta než NFT, to mě moc nezajímalo. Hirst to měl skvěle udělané, ale já mám radši fyzické obrazy, když se na to můžu dívat, a abych to měl v telefonu a díval se na to a pustil si to na televizi, to mě úplně nebere.

T: A u Damiena Hirsta jste tedy měl první NFT a až potom jste se rozhodl, že chcete fyzické dílo?

R: Koupila jste si to jako NFT a do roka se člověk rozhodl. Protože takhle on udělal deset tisíc originálů, které se převedly do elektronické podoby. To znamená, že to bylo nafocené zepředu, zezadu, byly tam přesně vyhodnoceny poměry barev. Měl to vážně udělané do detailu. Prodávalo se to jako NFT a do roka se člověk měl rozhodnout, jestli chce to NFT nebo fyzický obrázek. A když si vybral ten obrázek, tak se zničilo to NFT, a když si vybral NFT, tak se zničil fyzický obraz. Přišlo mi to jako úplně skvělý koncept, ale rozhodnul jsem se nechat si fyzický obraz.

T: Nepřemýšlel jste někdy nad vlastním NFT jako vstupenkou na různé akce, do skupin, členství a podobně? Mnoho NFT takto funguje, že mají určitou přidanou hodnotu, neuvažoval jste o tom někdy?

R: Zase tolik jsem nad tím neuvažoval, to se váže k nějaké komunitě a já nejsem v té komunitě doma. Takže kdybych se s někým spojil a dávalo by to smysl a bylo to navázané na něco dalšího, tak určitě. Ale já sám od sebe trávím čas jinak než v metaversu, ale samozřejmě to dává smysl právě těm lidem, kteří se tam pohybují. Protože to zase motivujete

lidi tou koupí, ale to je trošku jiný NFT, to jsou většinou asi nějaký levnější, aby to byl nějaký vstup někam. To jsou ty obchodní strategie, každý to chce vymyslet tak, aby to prodal, takže to naváže „na něco“.

T: Dostávám se k jedné z posledních otázek. Během psaní diplomové práce často přemýšlím nad tím, že celý koncept NFT, blockchainu a podobně je postavený na myšlence Webu 3.0 – tedy, aby do toho nezasahovaly instituce, třetí strana, decentralizace a tak dále. Ale pak zde máme kurátorované části na on-line platformách jako Nifty Gateway nebo i snaha galerií to nějakým způsobem kurátorovat. Nepřijde Vám, že se tím celá původní myšlenka pomalu ztrácí?

R: Já si myslím, že asi není možné se odtrhnout od těch institucí, protože stejně jako ta myšlenka, že to je nezávislé na všech bankách, je sice hezká, ale na to je to moc slabé. Protože vy někde musíte vzít ten kapitál a ten tam vložit. A banky to dnes kontrolují, vidí, jak to jde z jednoho účtu někam a už se to daní. To je vlastně černá ekonomika. Takže to je čistá utopie, ale ta myšlenka, že se prostě během milisekundy převede částka někam, tak ta je skvělá. Ale ty blockchainya, které se používají, už jsou tak zahlcené, že udělat nějakou transakci najednou trvá několik hodin a když to chcete uspišit, tak musíte zaplatit Gas Fee (poplatky za spotřebované palivo – pozn. autorky DP), a to je poplatek vyšší než bance, takže celé je to absurdní. A čím víc lidí v tom je, tím to bobtná, tím ty operace jsou složitější a tím pádem se to zpomaluje. Takže já to vlastně vůbec nechápu. Baví mě myšlenka toho, že je nějaká takováto virtuální hodnota, ale jak nejsem technolog, tak tomu tolik nerozumím. A do té hloubky, do které dokážu vidět, tak to je prostě úplně stejné jako akcie. Je to vlastně nějaká virtuální hodnota, která klesá a stoupá na základě nějakého všeobecného světového pocitu.

T: A tady mě napadá ještě asi poslední otázka – jakých práv disponuje uživatel, který si Vaše dílo zakoupí?

R: Takhle podchycený to úplně nemám. To je dobrá otázka. Já si myslím, že já jsem majitel toho vizuálního obrazu a jak s tím nakládat, ale originál má ten člověk, který si ho koupil. Ale vlastně přesně nevím.

T: Já se ptám, protože když máte NFT, tak v chytrých smlouvách se dá zajistit, že při opakovaném prodeji se Vám může vrátet určitá částka z přeprdeje, tzv. Royalties.

R: Ano, to je na tom blockchainu, to tam je. To jsem zvědavý, až se to stane, jak je to podchycený. Ale vlastně tato formule platí i v aukcích, že by to mělo být vybíratelné, když někdo prodá v aukci Vaše dílo, že by vám z toho mělo něco plynout. To bych se měl zeptat, jestli mi něco neplyne z nějakého obrazu, co se prodal v aukci.

T: Moc Vám děkuji za rozhovor!

Přepis rozhovoru č. 3

Tazatel: Bc. Dana Červenková (T)

Jméno respondenta: Petr Hájek, umělecký ředitel dramaturg The Chemistry Gallery (R)

Rozhovor probíhal formou osobního setkání v The Chemistry Gallery, 25. 5. 2023.

T: Úvodem bych se ráda zeptala na Vaše první NFT v rámci The Chemistry Gallery, které jste vytvořili v roce 2021 s malířkou Irou Svobodovou. Jak to celé probíhalo od tvorby až po prodej NFT?

R: To vzniklo tak, že když se ten fenomén NFT objevil okolo roku 2020, tak jsem si říkal, co to je za pečený vzduch, ale prostě jak se objevovala docela často, tak jsem tomu věnoval pozornost. Mě obecně digitální díla a hlavně světelné a interaktivní věci baví a rád je vystavuju, takže ti autoři, kteří v této oblasti se pohybují, znám, a ta tematika mi je blízká a bylo asi jen otázkou času, kdy se pustíme do nějakého NFT projektu. A vlastně se to stalo u té výstavy Iry a to vzniklo tak, že mi Ira jednou zavolala, třeba tři týdny před výstavou, ona je dost pečlivá, takže má všechny věci připravené dost dopředu a díky tomu, že to měla připravené dost dopředu, tak se dá přemýšlet o takových nadstavbových věcech. A asi tři týdny před výstavou mi zavolala a říkala, že má tuto sérii šesti obrazů a že to by se hodilo na NFT, a ptá se, jestli z nich neuděláme NFT a takhle to vzniklo. My to pak realizovali, že jsme nechali rozpohybovat to jedno NFT, nebo to možná dělala Ira, to je asi jedno, ale dohodli jsme se, že to bude dynamické – jakoby ohýbající se papír. A pak na výstavě to tam bylo vystavené na iPadu vedle té série. Takže jsme to tam vystavili vedle fyzických obrazů a pak na výstavu přišli naši největší sběratelé, kteří jsou naši klienti, kteří si koupili těch 6 obrazů (fyzických obrazů – pozn. autorky DP). A pak tam viděli to NFT a ptali se mě, kolik to stojí, že by to chtěli k těm 6 obrazům, tak jim říkám, že stojí dvě Etherea. Oni se mě ptali, co to jsou dvě Etherea, řekl jsem jim, že to je asi 50 tisíc korun. A oni, že mi dají 50 tisíc korun a že si berou i tohle NFT. Takže vlastně je to taková absurdní příhoda, že jsme to nakonec místo za kryptoměnu prodali normálně za koruny. A na tyhle nabyvatele jsme to převedli jako darem, takže v tom záznamu je záznam o převodu vlastnictví, ale není to tam vedené jako koupě, ale jako dar. A vlastně se ta transakce uskutečnila v korunách, takže když se na to kouknu ryze technologicky, tak to možná ani NFT nebylo, nebo bylo? I když vlastně ano, my jsme to nechali v té podobě a pak jsme to převedli tím bezúplatným převodem, takže

to byl takový hybridní převod NFT na nového kupujícího. Takže takhle probíhalo spuštění našeho prvního NFT.

T: Takže všech 6 NFT jste prodali těmto sběratelům?

R: Ono se vlastně prodalo jenom to dynamické, my jsme vlastně udělali na každý (na každý z 6 fyzických obrazů – pozn. autorky DP) jedno NFT a pak hýbací a prodal se pouze ten hýbací, ty statické jsou pořád k dispozici.

T: Ale vlastně to vlastnictví je zapsané na tom blockchainu, i když jste to dali darem...

R: Na blockchainu je jen záznam o daru.

T: A vy jste říkal, že tato NFT měla základní cenu dvě Ethera, takže se nic nepřihazovalo?

R: Přišel zájemce, řekl, že to chce, tak jsme to prodali.

T: Dobře, pak bych se ráda zeptala na NFT, které jste dělali v loňském roce v rámci Art Festivalu, který spolupřádáte s Gabriel Loci.

R: Ano, pak po té první výstavě v roce 2021 jsme je dělali v listopadu v rámci Art Festivalu v Gabriel Loci „Co nám nedá den má noc“ a tam jsem chtěl to nějak ozvláštnit. A jeden ze způsobů toho ozvláštnění, který mě napadl, bylo, že tam uděláme NFT galerii. Takže jsem oslovil 8 nebo 9 digitálních tvůrců a poprosil je o nějaký jejich digitální výstup na výstavu. A to jsme tam měli vystavené v knihovně, v tom Gabriel Loci. Což byl krásný kontrast k té staré knihovně z druhé půlky 19. století v kombinaci s televizemi a NFT. A tam byl Honza Sládečko, kterého jsem poznal o prázdninách v roce 2021, kdy se vrátil z LA (Los Angeles – pozn. autorky DP), odkud měl velké zkušenosti, kde se živil jako digitální grafik a dělal nějaké animace pro filmy a reklamy. A zároveň, když žil v LA, tak dělal NFT, která byl i schopný prodávat. Takže třeba za mě je Honza Sládečko člověk, který o těch NFT ví nejvíc. Pak Dalibor Cée, což je nám taky blízký tvůrce, který se normálně živí jako FX designer, to znamená, že dělá vizuální efekty do filmu. Pak to byl Tomáš Vavříček, se kterým jsem dělal první digitální výstavy před lety, před 9-10 lety, který je absolventem AVU a pohybuje se v nových médiích a je mu to blízké. A pak jsem oslovil tvůrce z uskupení NotReal_Virtual

a to je Lucas Saidl, Sebastian Baalbaki a pak ještě dva tam byli myslím. A pak ještě ta NFT galerie na Staroměstském náměstí (Crypto Portal – pozn. autorky DP), tak s nimi se taky znám, a s nimi jsem se dohodnul a oni mi ještě nanominovali jednoho autora od nich. No, a na této akci jsme stejným klientům prodali NFT Dalibora Cée za 1 ethereum, to byla taková mlhovina, kterou udělal Dalibor pro tento účel. A to jsme udělali už normálně, že jsme vytvořili kryptoměnovou peněženku, na tu jsme nahráli nějaké peníze a normálně transakce proběhla tak, jak by se to mělo odehrát.

T: A ti ostatní umělci na této akci, to nebyla NFT, nebo se neprodávala?

R: Neprodávalo se vše.

T: A to bylo rovnou už digitální umění, nebylo to třeba tak, že jste z fyzického umění dělali NFT?

R: Ano, to vše byla hýbací a dynamická díla, animace většinou, které byly vytvořeny pro účel prezentace na tomto festivalu.

T: A přemýšleli jste nyní nad dalšími NFT?

R: Když jsme byli ještě nahoře na Letné v Ověnecké ulici (The Chemistry Gallery sídlila na Letné, nyní se stěhuje – pozn. autorky DP), tak jsem tam inicioval takový projekt 24/7 NFT Gallery. Která měla být vedle vchodu, kde měla být televize a tam 24/7 bylo vidět NFT umění, to jsme tam občas měli a občas neměli. Já jsem počítal, že v tom budeme pokračovat, ale vzhledem k tomu, že jsme se odstěhovali, tak to není úplně prioritou, které bych se měl teď čas věnovat. Ale měli jsme tam pár výstav a nejzajímavější interakce, která tam souvisí s tím, že jsme tam měli tu 24/7 NFT Gallery, že jsme tam jednou měli sérii od Dalibora Cée sérii *Nebula*, to znamená mlhovina. Udělal 7 verzí mlhovin a to jsme tam měli vystavené a měli jsme k tomu takovou vernisáž. A můj kamarád, který bydlí v Berlíně a pracuje v berlínském projektu, který je financován kryptoměnou, kterou si sami vydali, tak tam pozval svou kolegyni a ta kolegyně měla u nich ve firmě na starost NFT. Já jsem od ní chtěl nějaký názor a bavil jsem se s ní a pamatuju si dodneška první otázku, kterou mi položila: „How do you market it globally?“ a já jí na to odpověděl, že tohle neděláme vůbec, že na to nemáme kapacitu, abychom to obchodovali globálně. A tím ta diskuse v podstatě skončila,

protože ve světě NFT je ten marketing, který se kolem toho dělá, dost důležitý a pokud ho člověk nedělá, tak má minimální šanci, že si to někdo koupí. Zvláště, když my to těžíme na OpenSea, což je strašně široká platforma ještě nekurátorovaná. Což je dost podstatné a já nemám kapacitu na to, abychom se tomuhle věnovali. Mám sice domluvu s kamarádem, že mi pomáhá s NFT, a ten na to teď tak úplně nemá čas a tím pádem to v tento okamžik vnímám jako házení kamení do oceánu, něco co se potopí a není to moc vidět. A pochopil jsem, že pokud by mělo smysl se tomu věnovat, tak jenom za předpokladu, že budeme mít kapacity na to, abychom to mohli nějak propagovat, ale ty kapacity zatím teď nemáme. Ale důležitá věc je, že snad na konci tohoto měsíce/na začátku příštího měsíce⁵ budeme spouštět naši on-line galerii⁶ s obrazy a sochami. A zatím tam NFT část není, ale říkal jsem si, že vlastně ta naše NFT, která jsme vydali, tak že bychom tam mohli mít kategorii NFT. A jsem zvědavý, jestli si to tam někdo tím, že se bude dívat na obrazy za peníze, jestli to tam najde a zda to nepřiláká nějakou pozornost, která by nám umožnila je prodat.

T: To byla vlastně moje další otázka, jestli jste neuvažovali nad vlastní platformou k prodeji, jako je tendence ve světě umění po vzoru Christie's, Sotheby's...

R: Tohle je teď plán (spuštění on-line galerie, viz výše – pozn. autorky DP) plus mi několik lidí říkalo o metaversech, ale nemáme na to kapacitu se tomu věnovat, ale neříkám, že to není špatný nápad tam dát NFT a kdokoliv si to může prohlídnout, ale zatím na to nemáme kapacitu. A ten prodejní objem není dostatečně robustní na to, abychom něco takového začínali. Takže se do toho úplně nehrnu. Ale třeba zajímavá věc je, že my jezdíme na zahraniční veletrhy, a když jsme byli v prosinci v roce 2021 v Miami na veletrhu, tak tam bylo vidět, že se něco děje. Ono to (veletrh – pozn. autorky DP) v roce 2020 nebylo kvůli Covidu, naposledy tak 2019, kdy nikdo žádná NFT neřešil a najednou v roce 2021 a všichni řešili NFT. Metaverse tam měl svůj stánek, ty platformy a bylo vidět, že to fakt tím světem digitálních autorů hýbe. Byl tam za námi i Honza Sládečko, my jsme taky měli NFT od Honzy Sládečka, které se pak prodalo za tři Ethera. Ale prodal si to hlavně Honza, my jsme z toho měli nějakou provizi, protože jsme to tam ukázali, ale prodalo se to hlavně díky tomu, že Honza je tvůrce, který už nějaká NFT prodal a někdo ho sleduje, zajímá se o jeho práci. A měli jsme tam Honzu Sládečka a Dalibora Cée a Honza Sládečko tam právě za námi přijel

⁵ Rozhovor proběhl v květnu 2023, spuštění on-line galerie by tak mělo proběhnout na konci května/začátku června 2023

⁶ Odkaz na již spuštěnou on-line galerii s prodeji děl: <https://www.thechemistry.art/shop>

a chodil tam na NFT akce a bylo vidět, že se v tom světě digitálního umění vážně něco děje a všichni ti autoři jsou v pozoru a snaží se tvořit. Ono taky se není co divit, protože pro digitální tvůrce to byla úplná revoluce. Já své první výstavy dělal s nějakými projekcemi a digitálním obsahem třeba 8 let zpět, a všichni ti digitální tvůrci řešili to, že svá díla nemohou prodávat, respektive projekce si nikdo moc nekupoval a živil se třeba jako nějaký DJ's. A nyní dostali do ruky způsob, jak mohou zpeněžit své schopnosti a dovednosti a není se divit, že tam ti lidé byli dost v pozoru. Ale zároveň zajímavé, že když srovnám prosinec 2021 a prosinec 2022, tak to byl už mnohem menší zájem v Miami. Ta NFT tam byla, byla vystavována i na jiných veletrzích platform a tak dále, ale bylo vidět, že to není tak horké jako ten rok předtím. A co jsem chtěl k tomu ještě říci, že když jsme tam byli v roce 2021, tak jsme byli na večeři s jedním galeristou z Atlanty a bavili jsme se o NFT. A on říkal, že si o tom můžeme myslet, co chceme, můžeme dělat, že se nás to netýká, že to není náš svět, ale je zřejmé a jasné, že NFT zůstanou a stanou se nějakou součástí umění, kterou poměrně specifické publikum bude sledovat a bude je to zajímat, ta oblast zůstane a bude se rozvíjet. A to je asi pravda. A plus z tohoto hlediska je zajímavé to publikum, které to zajímá. Já si myslím, že NFT vygenerovala nový druh publika, který se najednou zajímá o umění. Předtím se o něj třeba nezajímalo a je to nové publikum. A průnik toho existujícího publika, které se o umění zajímalo, si myslím, že nějaký průnik tam je. Že samozřejmě spousta lidí, kteří jsou sběratelé, tak je NFT nezajímá, protože jsou to třeba starší lidé a není to jejich obor, ale někde nějaký přesah je. Viz příklad s našimi největšími klienty, kteří si schválně do své sbírky, jedné z největších v České republice, koupili NFT, protože to sledují a věděli, že to je aktuální trend a říkali si, že by bylo fajn, aby součástí jejich sbírky bylo digitální umění ve formě NFT.

T: Co by se podle Vás muselo tedy změnit, aby se větší část galerií a aukčních síní v České republice přesunula k prodeji a vystavování NFT?

R: Já myslím, že tím, jak je to nové a jsou zvyklí pracovat s fyzickými artefakty, tak že se to tam trochu mívá. Já to tedy až tak do hloubky nesleduju, ale byly nějaké snahy třeba Christie's, Sotheby's. A v České republice je ten aukční trh dost konzervativní a tradiční a NFT jsou pro ně dost nepochopitelný prvek. Vezměte si, že Kodl teprve před pár lety začal vystavovat a v aukcích prodávat tu nejmladší generaci českých autorů a to byl velký krok a změna. Ale vlastně ta NFT jsou ještě o několik vzdáleností dál než úvaha prodávat mladé autory. A myslím, že k tomu ještě nedospěli a nevidí ještě smysl to udělat. Myslím si, že

téhle oblasti se chopí speciální „NFT Only“ platformy, které se budou specializovat pouze na ta NFT a nebudou dělat klasické obrazy, sochy a tak. A budou aukčním způsobem prodávat tyto věci a myslím, že to musí být někdo, kdo to bude dělat pouze v té oblasti NFT. Nemyslím si, a můžu se mýlit samozřejmě, že v nějaké krátké budoucnosti by se tradiční aukční galerie do téhle oblasti dostaly.

T: Ještě se zeptám, když jste prodávali ta NFT, jakých práv disponuje ten, kdo si to dílo koupí? Může dílo dále přeprodávat, a umělec, který dílo vytvořil, za to dostává tzv. Royalties?

R: Ano, tam se to nastavuje při té těžbě, tam si člověk určí, že tam je rovnou přednastavené, že když se s tím obchoduje, tak ten tvůrce z toho má nějaký příjem. A tam se to může nastavit, jestli to je 10 % nebo 20 %. My tam možná dávali nějakých 10 %. Ale to je docela dobré, že už na začátku si tam člověk může dát nějakou takovou podmínku, že když se to dále prodává, že z následujících prodejů má autor také nějaký příjem.

T: A to bylo nastavené pro umělce nebo i Vaši galerii?

R: To pak je ještě zajímavé, že ta NFT mají tendenci galerie vlastně nepotřebovat, že vlastně zatím v tom normálním uměleckém provozu mají galerie své místo, mají výstavy, jezdí na veletrhy, dělají katalogy a lákají klienty a autor může tvořit. Tak tím, že se to vše může dělat on-line a může si to udělat autor sám, tak ten mezistupeň galerie autor nepotřebuje. A trošku je to prostředí, které na ty galerie není připravené. Moje představa, my na OpenSea máme vlastní profil The Chemistry Gallery, a moje představa byla, že tam můžeme vytvořit nějaké kurátorované místo, které je jenom naše a můžeme ho propagovat jako celek, a proto to dává smysl. Ale vždycky s tím autorem musím vést diskusi, proč by to měl těžit pod naší hlavičkou, když si to může těžit pod svou hlavičkou. A u lidí, kteří v NFT nejsou moc úspěšní, protože v tom nejsou aktivní, to není podstatná otázka, protože oni jsou rádi, když to za ně uděláme a někde to máme, protože oni sami by to neudělali. Ale u lidí, kteří se tomu věnují, viz Honza Sládečko, tak ten má vlastně i větší šanci na úspěch, když to dá pod svým jménem, protože jeho účet sleduje více lidí, protože už něco prodal, než třeba ten náš účet. Takže pro něj to má smysl, když mu něco vytěžíme, protože ho vezmeme na veletrh, protože je součástí toho festivalu, ale jinak nemá moc důvod, proč bychom to měli dělat my a pak se dělit o ten příjem. Takže to se pak musíme my s autorem domluvit, kolik v případě prodeje

nebo přeprdeje se to pak rozděluje. Ale takovou dohodu mám i s autory, které vystavujeme, že máme prodejní cenu a nějakým způsobem máme domluvené to, že když se to pak prodá, tak my z toho něco máme a něco má autor. Ale musí se to domluvit. A konkrétně mi říkal třeba Honza Sládečko, že jeden český autor, Filip Hodas, tak ten je docela úspěšný, a já jsem Honzu poprosil, jestli by se ho nezeptal, protože já jsem pak dělal ten festival (Art Festival – pozn. autorky DP) loni v létě a tam taky byla NFT, tak jestli by nechtěl právě nám udělat NFT, které by bylo na tom festivalu. A on říkal, že to vůbec nepotřebuje, že on by se pak se mnou musel dohadovat, jak si to rozdělíme, ale vzhledem k tomu, že on je úspěšný v tom, když on to vytěží pod sebou, tak to prodá a mě k tomu nepotřebuje. Takže to prostředí je trochu hostilní vůči galeriím, protože to je takový mezistupeň, který v tom digitálním světě není úplně potřeba.

T: Koupil jste si někdy sám nějaké NFT?

R: Ne. My máme kryptoměnovou peněženku v rámci galerie, ale vlastní nemám. Ale v rámci galerijní peněženky tam máme nějaké prodané.

T: Nyní se posouvám k poslední otázce. Během psaní diplomové práce někdy přemýšlím nad tím, že celý koncept NFT, blockchainu a podobně, je postavený na myšlence Webu 3.0 – tedy, aby do toho nezasahovaly instituce, třetí strana, decentralizace a tak dále. Ale pak zde máme kurátorované části na on-line platformách jako Nifty Gateway nebo i snaha galerií to nějakým způsobem kurátorovat. Nepřijde Vám, že se tím celá původní myšlenka pomalu ztrácí?

R: Podle mě je to nejlépe vidět na OpenSea vs NiftyGateway. OpenSea je v tento okamžik opravdu „Open Sea“, otevřené moře, ve kterém se podle mě v podstatě nedá vyznat, a myslím si, že se tam ani není čeho chytit, kdyby tam člověk chtěl něco najít. Takže si myslím, že ten kurátorovaný přístup nebo galerijní hlavička, která zajišťuje kurátorský výběr, protože profiltruje a může být zárukou dobrého výběru, tím pádem člověku odpadne nutnost brodit se množstvím nějakého „odpadu“, který tam je. A takže si myslím, že z hlediska navigace v tom nepřehledném množství ty kurátorované přístupy mají smysl. A já právě s jedním kamarádem, se kterým jsem dohodnutý na tom, že mi s NFT pomáhá, tak mu říkám, že příští spuštění NFT, až ho budeme jednou dělat, pojdme ho dát na nějakou kurátorovanou stránku jinou než na OpenSea. Já si myslím, že to má smysl, že to zvyšuje

pravděpodobnost úspěchu, když to člověk dává na ty kurátorované stránky. Ale my vlastně třeba pro náš účel, my si to můžeme vytěžit na OpenSea a pak si to dát na web. A ještě jde o Gas Fees (poplatky za spotřebované palivo – pozn. autorky DP), o ty náklady těžby. My to děláme na OpenSea přes Polygon, kde to máme za minimální poplatky. A kdybychom to dali jinam, tak oni si při vytěžení vezmou víc a i při převodu si vezmou víc. Je to otázka úvahy tím, že na to nemáme rozpočet a děláme to vlastně z nuly. Kdybychom na kryptoměnové peněženice měli třeba 100 Ether a 20 Bitcoinů, tak bychom mohli do toho investovat a mohli by nám Gas Fee být jedno. Ale zatím jsme volili nejlevnější variantu.

T: Takže jste na blockchainu Polygon a prodáváte v měně Ether?

R: Přesně tak.

T: Moc Vám děkuji za možnost setkání a za rozhovor!

Přepis rozhovoru č. 4

Tazatel: Bc. Dana Červenková (T)

Jméno respondenta: Bet Orten (R)

Rozhovor probíhal formou telefonního hovoru, 2. 6. 2023.

T: Nejdříve bych se ráda zeptala na Vaše první NFT, pokud jsem to našla správně, tak to byla série fotografií Královny Ukrajiny, je to tak? Jak to celé probíhalo?

R: Kdybyste se mnou dělala rozhovor přesně před rokem, tak s Vámi budu sedět možná dvě hodiny a budu vám to hrnout celý do hlavy, protože jsem tím v té době upřímně dost žila. Teď jsem naopak z toho už úplně vypadla, ale tehdy mě to strašně bavilo a byl to pro mne nový impuls. To bylo asi to hlavní, byla jsem taková unavená z toho, jak to normálně funguje a jak to má fungovat a člověk buď fotí pro časopisy, nebo si dělá výstavy nebo má nějaké klienty. A najednou tohle byla úplně nová aplikace, jak vlastně tu fotku používat. Hodně mě do toho přemlouval i můj manžel, on je ze skupiny Ztohoven a hodně se točí v Paralelní polis a krypto komunitě a tak. Tak ten mě do toho přemlouval, ať dělám z fotek NFT. Pak jsem šla na podzim 2021 na konferenci v Lobkowiczském paláci, protože mladý William Lobkowicz, tak ten se v tom hodně pohybuje, dělají NFT ze svých uměleckých děl.

T: Tam v roce 2022 v rámci výstavy Non-Fungible Castle jsem viděla Vaše fotografie.

R: Á, tak super! Myslím si, že jejich přístup jako rodiny a jeho (Williama Rudolfa Lobkowicze – pozn. autorky DP) je myslím dost zásadní na českém trhu, možná úplně nejzásadnější. No, takže jsem se k tomu dostala skrze tu NFC (Non-Fungible Castle – pozn. autorky DP) tehdy ten první ročník a pak mi asi měsíc trvalo, než jsem to celé vůbec pochopila, jak to funguje, jak funguje komunita kolem toho, a víc a víc jsem se do toho zapojovala. Spojila jsem se jak s místní komunitou, která se hodně pohybovala přes Crypto Portal Gallery v centru na Staroměstském náměstí, kde to vede Sam Gittis, takový mladý Američan. A takže skrze tyto lidi jsem do toho hodně začala pronikat a pak jsem pochopila, že musím žít na Twitteru. To byl další krok, který jsem nejdříve vůbec nechápala. A pak jsem strávila spoustu měsíců na Twitteru, v tu chvíli to byl klíč k tomu celému. Pokud jste chtěli prodávat NFT a být součástí nějaké komunity, teď myslím celosvětové, protože v Čechách

to dělalo opravdu jen pár lidí, úplně by se dali spočítat na prstech jedné ruky a z fotografií skoro nikdo. Já svým kamarádům stále říkala, ať začnou dělat NFT, nikdo mě neposlouchal. Takže to byl pak tento komunitní čas na tom Twitteru a zároveň jsem se do toho úplně zamilovala. Tam byly ty Spaces⁷, jestli to znáte, to jsou vlastně místnosti, kde si s lidmi povídáte. A pro mě to bylo úplně fascinující, že najednou to nebylo povídání o ničem jako na nějakém Club Housu⁸. Tam najednou byly dvě fotografky z Austrálie, jejichž práci miluju, pak tam byl pán z Rakouska, pak někdo z Jižní Ameriky a teď všichni jsme si tam povídali o naší práci. A v tomhle mi NFT otevřela úplně nový obzor. Protože tam bylo ještě vůbec to, abych pochopila, že se v tom dají dělat fotky, protože na začátku vše, co bylo NFT byly Bored Apes a podobně. A u toho si lidi odfrkli a moje první reakce byla taky, jak tím opovrhují, je to hrůza, jak si někdo může koupit *opici* za tolik peněz. Ale pak jsem najednou objevila tuto fotografickou komunitu, a to vše změnilo a zároveň jsem viděla, že lidi dělají různé třeba charitativní projekty skrze NFT a podobně. Přemýšlím, co bylo moje první prodané NFT, ale asi vážně to byly ty *Královny Ukrajiny*, asi až potom jsem prodala nějaká další. Takže já jsem vlastně celý únor pracovala na projektu, ze kterého jsem chtěla udělat svůj nový NFT projekt. Měla jsem samozřejmě nějaké své starší fotky, já myslím, že jsem udělala nějaká úplně první NFT a myslela jsem, že se to hned prodá a ono se to neprodalo a z toho jsem byla celá špatná. Ale potom jsem fotila celý únor, dělala jsem na tom novém souboru, z něj jsem chtěla udělat novou kolekci. No, a já myslím, že jsme dofotili tuto kolekci 23. února a 24. února začala válka. A mně to najednou vůbec celé nedávalo smysl a zároveň jsem si říkala, že NFT je úžasný nástroj, který se dá použít takhle rychle, jsem v té komunitě zapuštěná, což je super. Tak jsem zavolala jedné kamarádce, která dělá filmovou produkci a umí vše zprodukovat ihned a říkám jí, že mám nápad. Já jsem si hned 24. (února – pozn. autorky DP) sedla a udělala skicu královen, zavolala jsem jí a ona řekla, že ano, že se jí to líbí a rozvíjely jsme nápad, jak to udělat. Jak oslovit ty ženy, pak jsme přišly na nápad s pozadím přímo z Ukrajiny. Já jsem napsala všem fotografům z Ukrajiny, protože jsem měla na Twitteru už velkou ukrajinskou komunitu, protože hodně Ukrajinců dělalo NFT. A takže jsem jim všem poslala zprávu, zda je někdo ochotný udělat nějaké fotky, které bych použila na tenhle ten charitativní projekt tady v Praze. Velká většina lidí reagovala velmi pozitivně a chtěli se podílet, takže mi během pár dní poslali fotky, my je nechali natisknout na plátna, která jsou za těmi královnami. To nám to v Praze vytiskla jedna firma, která za to nechtěla

⁷ <https://help.twitter.com/en/using-twitter/spaces> – místnosti pro audio komunikaci v rámci sociální sítě Twitter

⁸ <https://www.clubhouse.com> – sociální síť, na které je možné komunikovat skrze audio

žádné peníze a královny jsme zprodukovali během týdne, za týden se fotilo a já jsem to pustila ven, dala jsem to na Foundation⁹ a prodalo se to během tří dní. Takže to bylo vážně rychlý. A samozřejmě to bylo celé takové diskutované, mělo to ohromně dobrý ohlas a pro mě bylo skvělé zjistit, že to takhle může fungovat. Že to je nástroj, který se dá takhle rychle použít. A zároveň je super, že do toho se dá udělat i „Split“ a půlka peněz v momentě, když si to někdo koupil, tak půlka šla tomu ukrajinskému umělci, který mi poslal tu fotku. A půlka šla do mé krypto peněženky a z té já jsem to směnila na české peníze, vybrala jsem je a každé královně jsme dali peníze do obálky.

T: Takže vy jste měli fotografie pozadí od fotografů z Ukrajiny a vy sama jste pak nafotila samotné královny před tímto pozadím.

R: Ano. Když na Foundation kliknete na tu fotku, tak tam i vidíte *Created by a Split with*¹⁰, tam je odkaz na toho druhého člověka.

T: A tyto fotografie jste dávala do NFT vy? A v jakém je výsledná fotografie formátu?

R: Jasně a fotografie je normálně v JPEG. Na Foundation to je strašně jednoduchý, vytvořit NFT zvládne cvičená opice. Akorát to lidi neví, nebo vypadalo to složitý. A v té době bylo důležité, kdy to tam nahráváte, protože platíte Gas Fees (poplatky za spotřebované palivo – pozn. autorky DP), které někdy jsou velmi nízko a někdy nesmyslně vysoko. Takže to je jediné, že vy tam pak klidně čekáte a klidně hodinu aktualizujete stránku a ta Gas Fee se stále mění. Takže je to takové dobrodružné musím říct a to i tím, že to je aukce.

T: V jaké kryptoměně jste to pak prodávali tyto fotografie a na jakém blockchainu?

R: V Ethereum a blockchain taky Ethereum. Ale jak říkám, tohle bylo nějak v březnu, pak jsem udělala další kolekci ze starších věcí a tam jsem prodala třeba dvě fotky a vlastně jsem i zjistila, že ten čas na tom Twitteru, který tam člověk musí trávit, je velmi hodně. Mě na tom třeba na začátku strašně bavilo to, že to není platforma třeba typu Instagram, kde máte přidávat něco osobního, tohle naopak není o osobních věcech, ale řešíte tam tu svou práci.

⁹ <https://foundation.app/collection/qukr>

¹⁰ https://foundation.app/@nft_bet_orten/qukr/2

To mi přišlo strašně super, že tam přispívám o své práci a povídám si s lidmi o své tvorbě. Nějak mi to dávalo smysl, když byla zima, a nevadilo mi, že koukám do telefonu, ale jednak s jarem a jednak jsem pak začala plánovat svatbu a pak bylo léto a já z toho úplně vyplula a už se nevrátila.

T: *Takže ani neplánujete se teď vrátit?*

R: No, ono hlavně to šlo jedno s druhým, začalo jaro, já plánovala svatbu, do toho celý trh spadl a mně to vlastně bylo líto, že i komunita se ptala, kde jsem. Ale byla to jedna z věcí, proč jsem odešla. A celé léto jsem někde s dětmi venku a to prostě nechcete být na Twitteru. Pak mě ale vlastně William (William Rudolf Lobkowicz – pozn. autorky DP) oslovil, což byl pro mě hrozně hezký moment a je na tom vidět i ta rychlost toho všeho. Když jsem byla na prvním NFC (Non-Fungible Castle – pozn. autorky DP), to jsem ani nevěděla, co je NFT. A pak rok na to jsem tam měla svoji výstavu několika fotek a byla jsem pozvaná jako hlavní host. A to jsem si říkala, že jsem si splnila, co jsem chtěla. S Williamem jsme dobří kamarádi a celá ta výstava NFC byla celá na téma o Antonínovi Dvořákovi, takže moje fotky byly vytvořeny na tuto událost. A byl tam skvělý kurátor, který celou tu výstavu dělal, byla to moc hezká spolupráce a moc jsem to chtěla realizovat. Fotky tam byly vystavené i fyzicky, ale prostě se to neprodalo, ani většina těch věcí z té výstavy se neprodala. Takže to byla velká radost to tam pro mě mít, ale zároveň jsem byla už v té době od NFT dost odpojená.

T: *A díla v rámci výstavy v roce 2022 Non-Fungible Castle v Lobkowiczském paláci, tak během výstavy, jak byla vystavená, tak ještě nebyla prodaná a aukce probíhala až potom?*

R: Ano, ta myslím, že probíhala ten galavečer, který tam byl.

T: *A vy jste se účastnila i toho prvního ročníku v roce 2021 Non-Fungible Castle a tam byla také výstava?*

R: To byl myslím dvoudenní cyklus přednášek a zakončené také tím gala večerem. A tam jsem šla jako něčí doprovod, protože mě to celé zajímalo, a protože mi manžel stále říkal, ať tam vážně jdu. A myslím, že příští týden je konference taky v Lobkowiczském paláci, ale nechává mě to, bohužel, chladnou. To bylo hrozně fajn, když jsem pro to měla tu vášně a chvíli jsem tím žila, já jsem samozřejmě si také pár NFT koupila, jako nějakých fotografií.

T: *A ty fotografie vystavené v rámci NFC, to jste si také sama dávala do NFT technologie nebo vám někdo pomáhal?*

R: Tady ne, tady mi s tím pomáhali nějakí kluci z IT, protože to chtěli přes něco jiného než přes Foundation a tam mi to vysloveně oni sami naklikali a neřešila jsem to.

T: *Ještě se vrátím k Vámi zakoupeným NFT? Co jste si koupila?*

R: Žádný Bored Apes jsem bohužel nikdy nekoupila nebo tomu podobné. Jako byly momenty, ale to je právě ono, že to žije díky té komunitě, že i fotografové a fotografky si najednou změnili profilový obrázek na třeba *sovičky*¹¹ a nejhorší je, že vy tu *sovičku* najednou taky chcete, protože všichni řeší *sovičky* a všichni najednou mají *sovičky* a všichni si o tom povídáme, že to nechápeme, ale že to je roztomilé a že to je skvělá investice zároveň. Já jsem si koupila od jednoho Twitterového kamaráda Ukrajince, který všude fotí sebe, on je taková živá instalace a ten je zároveň autorem jednoho toho pozadí v rámci té série *Královen*. On pak udělal takový vtipný projekt, kde byl on na poli a udělal to jako známky (poštovní známky – pozn. autorky DP) jako všech různých států, takže já jsem si koupila českou republiku, tu jsem nemohla si nekoupit.

T: *Když si někdo od Vás koupil fotografii s NFT, tak jakých práv uživatel disponuje? Máte nějak ošetřené tzv. Royalties a podobně?*

R: Ne, on ji může dále prodávat. Tam se sice dá nastavovat, že by vám z toho měla jít nějaká práva, ale nikdy jsem to neudělala. Ale třeba další kamarád z téhle party, tak ten si koupil jednu *Královnou* a teď ji on dál prodává. A koupil ji za 0,3 Etherea a prodává ji za 3 Etherea. Člověk chytí zlatou horečku, že najednou vidí fotky, u kterých si říká, že takové fotky taky umím udělat, jenom je musím umět tam prodat, a které mě hodně inspirovaly.

¹¹ <https://opensea.io/collection/proof-moonbirds>

T: Nyní mám už poslední otázku. Během psaní diplomové práce mě často napadá, že celý koncept NFT, blockchainu a podobně je postavený na myšlence Webu 3.0 – tedy, aby do toho nezasahovaly instituce, třetí strana, decentralizace a podobně. Ale pak zde máme kurátorované části na on-line platformách jako Nifty Gateway nebo i snaha galerií to nějakým způsobem kurátorovat. Nepřijde Vám, že se tím celá původní myšlenka pomalu ztrácí?

R: No, přesně. To je právě ono, protože já si pamatuju, že jsem byla u nějaké další příležitosti v Lobkowiczském paláci a mluvili tam lidé ze zahraničí a byla tam nějaká kurátorka, která přesně o tomhle povídala, že poskytují ten servis toho kurátorování, a tudíž v jejich galerii on-line jsou pouze dobré věci a mě to tehdy strašně rozčililo. A říkala jsem, že vždyť to celé mělo stát na decentralizaci, to je to, proč mě to celé zajímalo, protože tu jsem úplně autonomní. Ale není to to, co mě tady začalo štít v normálním hmotném světě, že pokud se moje fotografie nějakému kurátorovi nelíbí, tak se člověk do galerie nikdy nedostane. Ale já se taky chodím ráda koukat do kurátorovaných galerií, taky nechci koukat na „odpad“. A to je ono, přesně ten začátek, než se člověk prokouše tím totálním nevkusem. Ale pak tím, že jsem objevila tu komunitu, tak se mi to celé otevřelo. Ale v rámci té komunity se začalo objevovat, že se zde dělají kurátorované výstavy a podobně. A samozřejmě, že jsme si i s lidmi z této komunity psali, že půlka věcí i v té fotografii (v rámci NFT – pozn. autorky DP), co vzniká, je nevkusná. A i tady v Crypto Portal byla výstava a já si říkala, že některé věci jsou fakt strašné a já jsem tady mezi tím nekurátorovaným. Ale hrozně dobrá otázka, neznám na ni odpověď, myslím si, že to je svoboda trhu, svoboda toho, že on to vždycky někdo bude začít chtít si centralizovat, ať už proto, že z toho má peníze, protože najednou se člověk se nemusí prohrabovat tunou věcí, které se mu nelíbí. Začalo si to žít svým životem, přirozeně, a je zajímavé to pozorovat.

T: Takže by pro Vás nebylo lákavé, kdyby Vás oslovila nějaká fyzická galerie nebo aukční síň v České republice.

R: Ne, tam jde o to, že to je pak dobré na obě strany. Mě to tehdy akorát rozčililo vzhledem k té ideji, ve které já jsem tehdy byla ponořená a líbila se mi ta samostatnost a soběstačnost. Ale já jsem pak začala říkat, že už nechci trávit ten čas na Twitteru a že už mě to nebaví, a manžel říkal, ať se nebojím, že to za chvíli někdo převezme, že to nebude bavit většinu lidí. A většina lidí nebude chtít trávit čas tím, že neustále budou nahrávat něco na Twitter

a bude se o ně starat nějaká galerie. I z toho důvodu je člověk rád, když má nějakou galerii, protože ona za něj odvede tu práci, kterou, jak by ji dělal, jak by ji prezentoval? Někdo to tak má i ve fyzickém světě, že si vystačí a dělá si tu práci raději sám, protože galerie si vezme 50 % z vašeho prodaného obrazu nebo fotografie, ale bere si to za to, že vy se tím nemusíte zabývat. A to je přesně to, že kdyby teď někdo řekl, že NFT jsou stále v kursu a my ti je budeme prodávat, budeme z toho mít 50 % zisk, tak já klidně řeknu ano. Protože nechci být na Twitteru každý den. Takže ano, nejdříve jsem Vám odpověděla, že ano, že to je hloupost v rámci té decentralizace, ale nevím, ona to je svým způsobem taková utopie.

T: Moc Vám děkuji za zavolání a za rozhovor!

Přepis rozhovoru č. 5

Tazatel: Bc. Dana Červenková (T)

Jméno respondenta: William Rudolf Lobkowicz (R)

Rozhovor probíhal formou osobního setkání v Lobkowiczském paláci, 19. 6. 2023.

T: Jak začala Vaše práce s NFT?

R: To vše začínalo během covidového období, kdy jsme začínali s virtuálními prohlídkami a v tomto momentě jsme byli v situaci, kdy jsme vůbec nevěděli, co se stane. A pro kulturní instituce a celý svět jsme nevěděli, zda se lidé někdy vrátí zpátky, nevěděli jsme, co přesně Covid je. A snažili jsme se najít jiné způsoby používání digitálních zdrojů, sdílet naši historii s dalšími lidmi. Protože naším cílem jako organizace je uchovávat, studovat a sdílet naše sbírky s celým světem. Prvním krokem byly ty virtuální prohlídky, já jsem začínal pracovat s jednou z mých kamarádek z Harvardu, ona pracovala v Google v Tech-Field, tak my jsme začínali spíš tak, že jsme se obraceli na firmy po celém světě a postupně jsme se začínali dozvídat trochu víc o NFT světě. To byl začátek Covidu, takže 2021? Já to ještě potvrdím. Začínali jsme se koukat na technologie jako na zdroj oznámení, kdo vlastní určité umění, jak vypadá ta provenience historie a jak se to dá oznámit do budoucnosti. Samozřejmě je tam také finanční motivace, o které hodně lidí mluví třeba v rozhovorech, a to je ten hlavní důvod, proč ti lidé půjdou do tohoto světa. A je zajímavé vidět, kolik lidí s tím stále pracuje a kolik ne, a to jenom kvůli té finanční motivaci. A pro nás to byly dvě věci – zaprvé jsme chtěli přemýšlet, jak můžeme uveřejnit, že my vlastníme umění, které máme. Během historie jsme ztratili naše sbírky dvakrát a my museli používat účty, které připravily dva totalitní režimy, abychom mohli dostat zpátky náš majetek. A co je zajímavé z blockchainu, je možnost oznámit to přesně, kdo vlastnil co, kdy a jak to probíhalo přes historii. Já jsem také studoval umění a historii umění a taky jsem pracoval u Sotheby's v té aukční síni, kde jsem také viděl, jak je to problém v různých částí umění. Protože jsme viděli, chtěli jsme zveřejnit, jaké věci vlastníme a pak jsme si říkali dobře, jsou tam nějaké zdroje k vybudování komunity kolem umění, což bylo také pro nás moc důležité. A také možnost najít nějaký finanční příspěvek na ty práce, které také děláme. Hodně lidí nás kontaktovalo ohledně NFTs a říkali,

že chtěli například Fractionalization¹², což je termín, který mnoho lidí začalo používat s NFTs. Existují firmy, které nastaví NFTs tak, kdy vy můžete vlastnit část Bored Apes nebo něco takového, a chtěli dělat to samé, ale s reálným uměním. Což jsme říkali, že ne a je to důležité říct, že ty sbírky jsou pro nás tou nejdůležitější věcí a jestli tam je nějaké riziko, kde něco je riskantní pro ty sbírky, tak jsme museli dávat pozor. Takže museli jsme postupně s tímto začít pracovat a dělali jsme jeden experiment, což je Non-Fungible Castle, který jsme dělali v roce 2021. Ano, už si pamatuji, my jsme začínali již v roce 2020 na té technologii pracovat, a to jsme jenom studovali po 8 měsíců. Já jsem šel do Kalifornie, šel jsem do Bostonu, mluvil jsem s různými lidmi a pak jsme řekli dobře, my musíme experimentovat a vidět, co bude fungovat. Protože my byli jednou z prvních kulturních institucí v celém světě, které začínaly s (s NFT – pozn. autorky DP) tímto pracovat. Před námi byla jen Ermitáž a muzeum v Saint-Petersburg a galerie Uffizi. U Uffizi byl nějaký problém s jejich věcmi, ale můžeme mluvit, co bylo dobré a co ne. Takže NFC 2021 bylo poprvé, kde jsme mohli ukázat přes výstavu, co jsme vyzkoušeli, co my vidíme v NFT světě a chtěli jsme dělat nějaké sdělování, ať můžeme ukázat lidem, co jsou ty věci, co se o technologii můžeme naučit, proč to dává smysl a že to není jenom o fotkách a *opici* a tak dále. Je to spíše jiný zdroj sdílení umění s více lidmi, transparentnost, zlepšit umělecký svět a to je tedy, jak jsme začínali.

T: A vy jste měli v Lobkoviczkém paláci výstavu Non-Fungible Castle také v roce 2022 a jak se vlastně díla na těchto výstavách prodávala? To byla aukce nebo měla díla přesně danou cenu?

R: My jsme nastavili takový nový systém. U té první NFC jsme vytvořili tři koncepty. Jedno z nich bylo Digital Explorations, kde jsme zkusili ukázat něco v naší historii, co není možné vidět fyzicky bez zdroje technologie. Například jsme vzali obraz od Paola Veronese. A toto dílo bylo prodáváno s největší hodnotou aukce. A to bylo pro nás moc zajímavé, protože my mohli předat něco přes ten rentgen, co lidé nemohou vidět bez technologie. Tam byl další obraz pod tímto obrazem, který lidé neviděli, a to jsme dražili jako NFT. Pak další NFT bylo Antaeus's Contest se to jmenovalo a to ukazovalo, jak se sgrafito začíná degradovat po čase.

¹² Fractionalization chápeme jako rozdělená NFT, kdy například mnoho lidí vlastní jedno NFT, které je rozdělené mezi více vlastníků. Příkladem takto rozděleného NFT je obraz Gustava Klimta – *Polibek* (1907-1908), o kterém je řeč více v textu diplomové práce. Více o Fractionalized NFT například viz zde: <https://www.cryptovantage.com/non-fungible-tokens/what-are-fractionalized-nfts/>

A to bylo pro nás zajímavé, protože prodej tohoto NFT, my jsme říkali, že to půjde na podporu sgrafita přímo v Nelahozevsi, které začíná degradovat. Sgrafito vydrží jenom 35-50 let. A to je součástí pár z problémů, co my jako kulturní instituce máme, kdy my se musíme o ty budovy starat. A to sgrafito je něco, co musíme řešit, co nejrychleji, co je pro nás kritické, ať neztratíme tu kulturu. Co bylo hezké s tím NFT, je, že my mohli komunikovat něco, s čím pracujeme každý den, aby se o tom lidi dozvěděli více. A pak potom oni mohli z dalšího prodeje, který probíhá na tom sekundárním trhu toho NFT, tak všechny ty výtěžky půjdou přímo na tento projekt do konce času. Přesně jako tento problém bude existovat taky do konce času. Takže to byl první koncept. Druhý koncept byl ten nejlepší, se kterým stále pracujeme, je Proof of Patronage koncept, kde dražíme jeden kus umění a kde vezmeme jenom fotku obrazu a lidé nevlastní ten obraz, nemají žádná práva k tomu obrazu a spíše je to něco podobného jako v zoo, kde vy můžete adoptovat jedno zvíře, tak je to to samé s uměním. Kde oni dostanou jeden obraz, vidí ho v původním stavu a potom, kdy jej restaurujeme, posíláme další NFT, kde mohou přesně vidět ten rozdíl mezi obrazy. A tohle vezme lidi na cestu filantropie, což oni lidi nevidí teď a my jako nezisková instituce musíme přemýšlet nejenom o tom, že vezmeme příspěvky na nějaký projekt, ale přemýšlet, jak vezmeme lidi na tu cestu. A teď přes tato NFT do konce času jsme vybudovali komunitu patronů, kteří jsou spojení s naší institucí do konce času. Což je něco, co nevidíte normálně, ať přispějete na cokoliv: na Červený Kříž, nebo podpoříte Ukrajinu nebo cokoliv, je to těžké vidět, kam přesně vaše peníze půjdou. A tato transparentnost je pro nás moc důležitá. A poslední koncept byl Artist Inspired Pieces, kde jsme poprosili umělce, aby oni vyrobili něco, co je inspirováno sbírkami, a pracovali jsme se světoznámými umělci. A to je to, co jsme dělali v roce 2022 trochu více, kde jsme poprosili umělce, aby se inspirovali na příběhu Antonína Dvořáka. Což bylo pro nás neuvěřitelné, protože jsme vzali někoho, kdo je moc důležitý nejen pro náš národ, ale pro celý svět. Ale všichni umělci měli jiné reakce na Dvořáka a měli jsme lidi z Čech, lidi z Holandska, Nigérie, Filipín, všude, kde všichni reagovali na ty věci. A pak jsme to vystavili tady v paláci. Takže to byla nejen příležitost pro nás, ale také pro ty umělce, aby to mohli vystavit tady přímo u nás v paláci. Takže to bylo moc zajímavé pro nás. A myslím si, že tuto výstavu jsme udělali lépe než v roce 2021. Bylo to i něco, co bylo nastavené na delší dobu a krásně nastavené a tak dále. A také jsme pracovali s pop hvězdami jako Kiesza, která vyráběla něco, co bylo inspirováno novým kusem hudby, co bylo stavěné jako NFT a inspirované Dvořákem. Takže vyzkoušeli jsme různé věci. Pardon, jak zněla původní otázka?

T: V pořádku, ptala jsem se, zda poté díla z výstavy Non-Fungible Castle byla prodávána v aukci nebo zda měla přesně danou cenu.

R: Ano, pardon. Takže byly tam věci, co jsme dělali aukcí. My jsme všechno v začátku v roce 2021 jsme dělali jako aukci a to bylo přesně v ten Bull Market¹³, takže to byl lepší moment pro nás to dělat. A pak Proof of Patronage věci jsou spíše to trochu jako Gift Shop (jako obchod se suvenýry – pozn. autorky DP), můžete vybrat cokoli a pak to zakoupit a to stále platí a pracujeme s tím stále. Zkusíme zlepšit platformu a tak dále. No a tenhle rok jsme měli aukce taky pro všechna ta díla, co byla inspirovaná Dvořákem, a bohužel ta aukce probíhala přesně během krachu FTX¹⁴, takže to byl jeden z nejhorších momentů., kdy jsme aukci mohli dělat. Ale stále to fungovalo. A to je ten problém s tím krypto a celým tímto světem. Je to tak závislé také na ceně Etherea a co se děje v tomto světě. A to je ten důvod, proč si myslím, že adopce bude trvat trochu déle. Ale taky musíme přemýšlet o možnosti v rámci normální Fiat Currency¹⁵, kde lidé mohou koupit NFT, ale nemusí používat peněženky, které jsou spojeny s krypto, a mohou používat E-mail Based Wallet (peněženka fungující na základě e-mailové adresy – pozn. autorky DP). Což začínají dělat různé obory. Reddit¹⁶ začíná prodávat NFTs, to jsou spíše avatary. Pardon, vy máte více otázek.

T: Ještě bych se zeptala k Non-Fungible Castle, je to tedy tak, že některá díla byla určena pro výstavu a některá byla k prodeji?

R: V roce 2021 zde byla některá, která jsme jenom vystavovali, která jsme měli půjčená. My jsme také zveřejnili, že jsme půjčili nějaká díla. Pardon, v roce 2021 a 2022, jsme měli také díla, co byla pouze půjčená, pardon. Ale oznámili jsme, že byla půjčená na blockchainu, takže to začínalo být součástí té historie, myslím, že jsme první uměleckou institucí, která to takto dělala, a to je velice důležité, co se týče provenience historie ty obrazy taky, může to zvyšovat hodnotu těch obrazů nebo také může snižovat. A pro mnoho sběratelů NFTs chtěli mít svá díla vystavená tady a chtěli to mít oznámené také na blockchainu, že to vystavili.

¹³ Bull Market obecně chápeme jako příznivé ekonomické podmínky trhu, například, když je trh na vzestupu. Zde ve smyslu, že trh s NFT byl na vzestupu. Více o Bull Market například viz zde: <https://cointelegraph.com/learn/bull-vs-bear-crypto-market-what-is-the-difference-and-how-to-handle-both>

¹⁴ Více o krachu burzy FTX například viz zde: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3543044-kryptomenova-burza-ftx-vyhlasila-v-americe-bankrot-v-eu-zastavuje-cinnost>

¹⁵ Fiat Currency chápeme jako měnu s nuceným oběhem, která podléhá úřední moci. Více o Fiat Currency například viz zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Fiat_money

¹⁶ <https://nft.reddit.com>

Takže to byl zajímavý moment. A důležité pro nás, protože to pomáhalo nám dostat pár svých nejdůležitějších NFTs přímo sem v paláci, měli jsme obraz Edwarda Snowdena, měli jsme jeden kus od Mitchell Chan, což bylo inspirováno Yves Kleinem a další věci.

T: Budete pořádat Non-Fungible Castle také letos?

R: Tento rok si myslím, že ne. My momentálně spíše pracujeme trochu klidněji a zkusíme přemýšlet o tom, co můžeme dělat s různými institucemi a organizacemi, které existují. My začínáme spolupracovat s Etherea nadací¹⁷ trochu více, abychom mohli mluvit o tom, co může krypto dělat pro umění a jak můžeme navázat tyto dva světy. A hodně lidí v krypto komunitě známe ve fázi budování, kde jsme a stále se díváme na akce, které můžeme dělat do budoucna. Řekli jsme si, že tento rok počkáme, ale to jsme ještě nezveřejnili, ale chceme v budoucnu dělat další akce, ale to je to spíše hlavně o tom, jak prioritizovat věci. A další problém je, že máme věci, které děláme denně v naší práci, například otevíráme rodný dům Antonína Dvořáka v dubnu a to je také součástí naší práce. Takže je to jedna část věci, ale chceme se vrátit zpátky k tomu do budoucna, stoprocentně.

T: V rámci NFC 2022 jsme četla, že probíhal jednodenní program spojený s NFC také na zámku Nelahozeves. V rámci tohoto programu a aktivit, jichž se účastníci zúčastnili, získávali NFT. Jak to probíhalo? Jaká NFT získávali?

R: My zároveň chtěli ukázat, že NFTs nejsou jenom kusy umění, ale mohou oznámit, že jsme někde byli v určitém historickém momentu, to je ten koncept POAP (= Proof of Attendance Protocol)¹⁸, kde hodně lidí zveřejňuje, jestli jsou v nějaké Twitter Space nebo se účastnili nějaké akce. Ale my to vidíme jako velmi zajímavou věc, že můžeme oznámit, že jsme byli někde v nějakém historickém momentu. Představte si, že můžete ověřit na blockchainu, že jste byli na Václavském náměstí při sametové revoluci, nebo že jste bojovali pro Ukrajinu, nevím, cokoli, nebo že jste tam byli při druhé světové válce. My existujeme ve světě dezinformací a já si myslím, že to je důležité to zveřejňovat, co je pravda a co není. A blockchain má tuto možnost ověřit věci, že to je certifikované, že vy jste byli tam v tento moment a nemůžete lhát. Je to všechno oznámené na jedné centrální účetní knize. Není to

¹⁷ <https://ethereum.org/cs/foundation/>

¹⁸ Více o POAP například viz zde: <https://www.binance.com/en/blog/nft/a-simple-but-complete-guide-to-poap-nfts-421499824684903848>

něco, co může být vyměněné od nějaké státní instituce nebo něco, je to prostě pravda. A tu jednu věc jsme chtěli oznámit. A druhá věc, že jsme chtěli ukázat, jak to může být použito na různé účely. Mohou to být klíče, abychom měli právo jít do nějakého pokoje, může to být certifikát, že jsme byli na nějaké univerzitě a tak dále. A to jsou věci, kde existují dnes problémy, co ještě není v řešení. Takže přímo v Nelahozevsi jsme dělali takový experiment. Lidé odešli z Prahy od Masarykova nádraží a šli do Nelahozevsi a ve vlaku dostali jeden časopis. Chtěli jsme, aby se lidé naučili, jak funguje tato technologie. Že to není jen o fotkách, *opicích*, ale co se s ní může dělat. A chtěli jsme, aby lidé experimentovali s NFTs a sbíráním NFTs. Hodně z lidí, kteří tam byli, neměli peněženky, byli tam lidé ze státních institucí, byla tam jedna komisařka z Evropské komise, která přišla, a ona moc neměla ráda NFT a my změnili její názor během této doby. A oni získali jednu kartu a přímo na kartě byl QR kód, její Public Address (veřejnou adresu – pozn. autorky DP) a její Seed Phrase¹⁹, co bylo ukryté pod tím, co se musí oškrábat pomocí mince. A tuto kartu reprezentovala jejich krypto peněženku a to byl zajímavý moment, protože lidé viděli, že nemusí nic nastavovat, a nebáli se o Seed Phrase, a měli moment, kdy mohli pracovat s krypto peněženkou a sbírat NFTs. My jsme na to používali Polygon a nastavili jsme takový Treasure Hunt (honbu za pokladem – pozn. autorky DP) přímo v Nelahozevsi, kde lidé mohli sbírat NFTs, jestli zažili nějaké zážitky. Například slyšeli nějaký kus hudby od Antonína Dvořáka, nebo navštívili rodný dům Antonína Dvořáka, nebo šli do šermírny a vyzkoušeli šermování a pak ti lidé skenovali QR kódy a posílali je v ten moment přímo přes Polygon NFT, že to zažili, a pak jsme to gamifikovali. Jestli lidé získali 5 NFT, dostali bronzovou medaili, pak stříbrní a pak zlato. A jestli sbírali dost, tak mohli jít do speciální krabice, kterou jsme vyrobili, a která skenuje ten čarový kód, ověří na Polygonu, že mají dost NFT, aby to mohli otevřít a tam uvnitř byla jedna lahev sektu. Zní to jako vtipná věc, ale jenom tento proces skenovat peněženku, ověřit on-line, že vy máte právo něco otevřít a otevírá to ty dveře, to může být použito na cokoli, na jakékoli účely. Může to být použito na diplomové práce, zabezpečení věcí, že máte právo jít do nějaké místnosti a ověřit, že můžete mít přístup na nějaké přednášky. Byla to hra, ale chtěli jsme ukázat, přesně jaké to může mít použití. A nikdo na světě ještě nic takového nevyzkoušel.

¹⁹Seed Phrase zde chápeme jako „heslo“, které patří ke kryptoměnové peněžence a umožňuje přístup k této peněžence. Více o Seed Phrase například viz zde: <https://www.coinbase.com/learn/crypto-basics/what-is-a-seed-phrase>

T: No, je to určitě velmi zajímavé. Na tomhle je také velmi zajímavé tyto věci slyšet, protože na internetu se takové informace nedají najít, špatně se vyhledávají a skládají se ze spousty zdrojů a poté to slyšet naživo, tak to je úplně jiné.

R: Přesně. Já mám husí kůži, jen o tom začínám mluvit. Ale problém stále je a já myslím, že také Vaše práce musí být v tomto těžká, protože lidé stále nechápou tu technologii a také lidé z umělecké scény to taky nechápou, jak to je. A je to spíše o tom, že to je trendy, lidé vydělávají peníze. A také v tom krypto světě je to problém, protože všechno je o Shilling, já nevím, jestli znáte ten termín – Shilling²⁰.

T: Asi neznám.

R: To je jako sdílení nějakého NFT projektu, mluví se hodně o tom, je to na Twitteru a tak dále. A lidi nepřemýšlí o tom, jak to může změnit náš svět, a to je ten důvod, proč my jako kulturní instituce máme hodně, co můžeme přinést do této komunity. Je tam hodně věcí, co nesnáším na té krypto komunitě, co tam nefunguje, ale musíme najít nějaký způsob spolupráce a je tam mnoho lidí, kteří jsou velmi inspirativní, co přemýšlí o tom, co zde mohou dělat. Předminulý týden jsme měli zde v paláci Vitalika Buterina, který přišel na jednu přednášku, kde jsme mohli sdílet náš příběh, jak jsme používali jeho technologie, která umožnila nám restaurovat více než 60 obrazů. To je neuvěřitelný. To je nejvíce obrazů, kterých jsme mohli restaurovat během jednoho roku v naší 30leté historii tady. To bylo důležité. Ale novináři a tak dále, je to těžké oznámit, lidé si musí dělat věci, které jsou pochopitelné pro lidi, ať znají ty technologie. Ale postupem času se to zlepší.

T: Ještě se vrátím k NFC 2021. V rámci článku o NFT galerii na Staroměstském náměstí – Crypto Gallery – jsem se dočetla, že zde byla pořádána jedna z akcí Vašeho programu Non-Fungible Castle 2021? Co přesně to bylo za akci?

R: Bylo to spíše partnerství s novou galerií Crypto Portal, po nás to byla první NFT galerie tady v Praze a byl to spíše moment spojit tu komunitu tady, která v tu dobu byla velmi malá. Teď všechny mají různé NFT projekty, ale v tuto dobu jsme chtěli pracovat s tou komunitou,

²⁰ Více o Shilling například viz zde: <https://nfting.medium.com/what-is-nft-shilling-192bec98429c>

co zde existuje, a oni byli velmi důležití, protože začínali sdílet, co je možné v rámci NFTs. Tak jsme společně spolupracovali.

T: Koupil jste si někdy nějaká vlastní NFT? A případně jaká?

R: Ano. Testoval jsem různé věci, jedno z NFTs, které jsem koupil, je jedna z těch *Královen Ukrajiny*, které vyráběla Bet. A byl jsem velmi inspirován tímto příběhem a miloval jsem, jak to bylo připojené k této technologii a že jsem mohl podpořit něco takového. A byl jsem hrdý na to, že jsem mohl být součástí toho a že to je navázané teď s mojí krypto peněženkou. Pak jsem zkusil zakoupit pár věcí, které byly trochu hloupé, například jsem koupil jedno MFR²¹, což je Mother Fucker dokonce, ale je to spíše takový, já nevím, jestli jste slyšela o Degen projekty, které existují?

T: To teď úplně nevím...

R: Degen je oznámení v krypto řeči jako Degenerate²² a jsou to hloupé NFT projekty, no hloupé..., ale vybudují nějakou komunitu, jsou to hloupé věci. To MFR je například jenom jednoduchá kresba, kde má nějaký člověk cigaretu a jiný čepici a tak dále. A ten důvod, proč jsem to dělal, je testovat. Já to nevidím jako něco, co má nějakou uměleckou hodnotu, ale vidím to jako způsob být součástí nějaké komunity a komunikovat s lidmi. A já jsem chtěl otestovat, jak lidé o tom na internetu přemýšlí, proč je to pro ně důležité, jak se spojí a jak se staví komunity kolem toho. Jsou tam lidé, kteří měli červené čepice například a nastavili jejich vlastní speciální komunitu. Ale já jsem měl zájem o to, jako způsob nastavit komunitu kolem muzea a umění. Představte si, jestli někoho mohu umístit na speciální komunity kolem naší sbírky. A kteří říkají, hele já jsem sbíral jedno Proof of Patronage kus, kde jedna paní měla takový dobový styl, nezajdeme na večeri a nespojíme se a budeme mluvit o umění? A to je něco, o čem musíme my jako kulturní instituce přemýšlet. Jinak jsou to jen obrazy, které jsou stavěné na nějakou stěnu. Nemůžeme přemýšlet nad tím, co je dobré umění, co my vystavíme, ale musíme přemýšlet, jak můžeme vybudovat nějakou komunitu kolem našeho muzea a kolem toho, co děláme. To je ten důvod, proč vždy říkáme, že sdílíme minulost a tvoříme budoucnost. A protože, jestli jenom koukáme do minulosti, tak

²¹ <https://opensea.io/collection/mfers>

²² Pojem „Degen“ je součástí „krypto řeči“, více pojmů z této krypto řeči a vysvětlení pojmu „Degen“ například viz zde: <https://www.artiffine.com/blog/the-nft-degen-dictionary>

nenajdeme způsob, jak zůstat relevantní pro dnešní svět. Takže ty věci, co sbírám, jsou vždy o podpoře nějakých lidí nebo věcí, co mám rád a abych se mohl věci také naučit. Například jsem také daroval peníze, ale jako já jsem nikdy nevydělal žádné peníze v kryptu, vše, co jsem tam přidal, jsem jen otestoval, hrál s tím a vše tam nechám. Protože já si myslím, že lidé musí v kryptu být připraveni ztratit vše a také to, co tam přidají. Protože to je bláznivý svět, ale má to smysl. Ale také jsem otestoval jeden moc zajímavý projekt, a to bych řekl je něco, na co byste se měla podívat v souvislosti s Vaší diplomovou prací a bylo to něco, co se jmenovalo Constitution DAO. Já nevím, jestli znáte Decentralized Autonomous Organization²³, je to velmi zajímavé, je to o budování komunit v krypto světě. DAOs mohou být nastavené na firmy, voting protocols, věci, co jsou nastavené, ale nemá to žádný jeden vlastník. Například mohu nastavit DAO, které může vyrábět Uber, kde máte auto bez řidiče, kteří pojedou po Praze, a lidé investují do tohoto DAO, dávají tam peníze. A také bylo tam jedno DAO, které bylo nastavené tak, aby bylo možné zakoupit Americkou konstituci. Sotheby's dražili jenom 17 kopií té Americké konstituce²⁴, které existovaly té konstituce, jenom 3 z nich byly privátní a ten jeden, který dražili, tak ten chtěla zakoupit krypto komunita a vy jste mohli přispět, aby se mohla zakoupit ta konstituce. A ten Fundraising (získávání financí – pozn. autorky DP) oni připravili myslím 50 milionů dolarů přes tento projekt, aby mohli toto zakoupit, a já jsem na to přispěl, protože jsem o to měl zájem. Byl jsem součástí této komunity, experimentoval jsem v tom. Ale to byl zajímavý moment pro mě, co se týče umění. Jedna věc, kterou nemám rád v této aukční scéně je, že bohatí lidé zakoupí umění a pak jej nechají v nějaké bance ve Švýcarsku a není to otevřené k veřejnosti, a to byl způsob, kde ti obyčejní lidé mohli říct ne, že chtějí právo na něco, co je součástí naší historie a chtěli to vystavit v nějakém muzeu. Ale to je ten koncept, to je velký Game Changer (přelom – pozn. autorky DP). Takže to byl zajímavý moment pro mě, co se týče historie a něco, co by bylo zajímavé zveřejnit také, že si lidé mohou zakoupit zpátky své kulturní dědictví a sdílet jej s více lidmi, že nejen ti bohatí k tomu mají přístup. To je revoluční koncept.

²³ Více o DAO například viz zde: <https://www.binance.com/en/blog/nft/what-is-a-dao-and-how-does-it-benefit-nfts-421499824684903992>

²⁴ <https://www.constitutiondao.com>

T: Během psaní diplomové práce mě často napadá, že celý koncept NFT, blockchainu a podobně je postavený na myšlence Webu 3.0 – tedy, aby do toho nezasahovaly instituce, třetí strana, decentralizace a podobně. Ale pak zde máme kurátorované části na on-line platformách jako Nifty Gateway nebo i snahu galerií to nějakým způsobem kurátorovat. Nepřijde Vám, že se tím celá původní myšlenka pomalu ztrácí?

R: Já myslím, že nějaké kurátorování je důležité, protože já bych řekl, že 99 % procent NFTs není umění a jsou to sběratelské projekty, kde vyrábí některé věci, které mohou mít nějaké umělecké kvality a je tam nějaká tvorba za tím, ale hodně z nich jsou spíše z finanční motivace přemýšlet, jak přidat nějaké elementy, rarity a jak na tom vydělat trochu více peněz. A pak tam jsou umělci, kteří vyrábí něco, co má nějaké kvality, to jsou lidi jako například Bet (Bet Orten – pozn. autorky DP). A NFT je zdroj, aby umělci si mohli prodávat své práce, a je tam hodně věcí, které mám rád, co se týkají decentralizace, ale bohužel každý člověk není kurátor. Je tam hodně práce za tím a to je ten důvod, proč někteří lidé neměli rádi naši práci a že jsme vůbec mluvili o NFT světě. Byli tady lidé z Národní galerie, kurátoři, kteří pracovali v naší organizaci, kteří nesnášeli ta fakta, že jsme pracovali s NFTs. A to z těch důvodů, že to vezme pryč hodnotu jejich práce. To jsou lidé, kteří studovali umění a historii roky, mají doktoráty na tuto práci, ale já myslím, že tam jsou dva problémy. NFT jsou zdroj sdílet, zveřejnit umění a prodávat umění, zlepšit problémy, které existují v uměleckém světě, provenience historie, ukázat, kde věci jsou vystavené a tak dále, co stále musíme řešit. A já to vidím jenom jako zdroj. A pak je tam otázka umělecké hodnoty věcí. Protože to je NFT, neznámá to, že to má uměleckou hodnotu, a protože to je NFT, neznámá to, že to musí být digitální umění. Moje Lindt čokolády, které mám tady na stole, to může být NFT, které ukáže, že já vlastním tuto věc, je to jen zdroj ukázat, že já vlastním něco. A funguje to velice dobře s digitálními věcmi. Ale možná se můžete také podívat na Mattereum²⁵, to je firma, která nastaví Digital Asset Passport (pas digitálních aktiv – pozn. autorky DP), se to jmenuje. Kdy oni vezmou věci, co existují v našem světě, nastaví nějaké práce kolem toho a legálně toto NFT ukáže, že vy vlastníte nějakou trumpetu, nebo kus mince, nebo zlato. A to je to, co hodně lidí nepochopí. NFT není jenom o hloupých obrázcích, je to spíše zdroj prodávat věci. A je tam hodně věcí, které mohou pomáhat našemu uměleckému světu. Takže co se týče kurátorů, tak já neříkám, 100 % budeme potřebovat nějaké kurátory, abych mohl přemýšlet o umění, co je kolem nás, nastavit nějaký narativ a bude tam hodně lidí, kteří jsou oznámení

²⁵ <https://mattereum.com>

jako kurátoři, kteří nejsou cvičení a neznají tyto práce, ale jsou tam na to potřeba. Ale to neznamená, že lidé nemohou kurátorovat jejich práce, je to spíše tak, že někdo musí jít přes všechnen ten nepořádek, který v tomto světě existuje a najít nějaký způsob, jak nastavit jeden narativ, co dává smysl, co má historickou hodnotu, nebo uveřejní umělce, kterého znají, co dělají věci, které nejsou pouze věci o děláním s umělou inteligencí. To je další věc, která je problém. Umělá inteligence je zajímavý zdroj, který umožňuje přepravit nějaké nové kusy umění a může se to dělat velice dobře, ale pak jsou zde lidé, kteří to používají bez umělecké hodnoty za to. To je další komplikovaná otázka. Na další diplomovou práci o umělé inteligenci.

T: Jakých práv disponuje kupující, který si od Vás zakoupí NFT? Vy jste říkal, že u Proof of Patronage nemají vlastníci žádná práva k fyzickému obrazu, jak to tedy funguje?

R: Mohou to prodávat, ale my nepřidáme žádnou finanční hodnotu na té věci, kterou prodáváme. My spíše to vidíme jako zdroj, aby lidé mohli podpořit nějaký filantropický projekt, co oni dělají s NFT, je na nich. My máme nějaké Podmínky, které jsou na našich webových stránkách, nad kterými jsme strávili hodně času, abychom mohli přesně říci, co kupující zakoupí. Ale to neznamená, že lidé nemohou s tím pracovat a dále prodávat. To byly velké diskuse, které jsme měli, jestli mohou dělat více věcí ohledně toho. Ale nechceme nastavovat nějakou komoditu z toho, je to čistě filantropie. To je důvod, proč hodně lidí to nechtělo koupit, oni chtěli, aby součástí toho byla finanční hodnota. Ale já si myslím, že tento svět je velice nový, já bych řekl, že lidé v naší vládě a v evropské scéně, ještě nevidí, co přesně budou znamenat NFTs do budoucnosti, jak to bude fungovat legálně. My jsme organizace, která existuje 700 let, a musíme přemýšlet dlouhodobě, jak budeme pracovat do budoucnosti, a to je ten důvod, proč my zkusíme věci, testujeme věci. Já nevím, jestli lidé do budoucnosti budou používat NFTs jako zdroj prodávat vše v tomto světě. Jsou zde banky jako ČSOB²⁶, která nastavuje jejich vlastní chain, je tam Evropská komise, která také začíná dělat věci kolem NFT. Ministerstvo kultury Francie mě pozvalo na symposium, my jsme byli mezi pouze třemi kulturními institucemi, které byly pozvány, abychom mohli mluvit o tom, co jsme dělali a jak to fungovalo. A oni se jen chtěli naučit více věcí a Francie přemýšlí, co nyní dělat s NFT. A všichni zde o tom přemýšlí jinak.

²⁶ <https://www.csob.cz/portal/en/-/tz200518>

T: Moc Vám děkuji za možnost setkání a za rozhovor!